

“Azərbaycan
mədən sənayesində
şəffaflığın üç bucağı”

İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi
Bakı - 2006

İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi
"Azərbaycan mədən sənayesində şəffaflığın üç bucağı"
Bakı, 2006, səh.104

Ekspert qrupu:

Qubad İbadoğlu
Azər Mehtiyev
Rövşən Ağayev

Kitab Açıq Cəmiyyət İnstitutu Yardım Fondunun "Mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərinin artırılması ilə bağlı sorğuların keçirilməsi" layihəsi çərçivəsində hazırlanıb.

2004-cü ildən "Mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsü"nə məsul olan hökumət komissiyası, bu təşəbbüsün inkişafına dəstək vermək məqsədilə yaradılan QHT Koalisiyası ölkənin neft-qaz bölməsində fəaliyyət göstərən yerli və xarici şirkətlərlə qarşılıqlı anlaşma Memorandumu imzalayaraq əməkdaşlığa başladı.

Bu kitabda Memorandumun iştirakçısı olan 3 tərəfin problemə və bir-birlərinə münasibətlərini təcəssüm etdirən baxışları təqdim olunur.

Bu baxışlar ekspert rəyini əks etdirir və onların rəyi İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin mövqeyi ilə üst-üstə düşməyə bilər. Kitabın müəllifləri sorğunun nəticələrini təhlil və şərh edərkən bu prinsipi əsas götürərək müstəqilliyə və obyektivliyə təminat əsasında hər bir tərəfi təmsil edən ekspertlərin rəyinə hörmətlə yanaşılıb.

Kitab pulsuz paylanır

Elmi redaktor: *Vüqar BAYRAMOV*
Texniki redaktor: *Samir ƏLİYEV*
Tərcümə: *"Turan 98" firması*

Yığılmağa verilib: 15.02.2006

Çapa hazırlanıb: 15.03.2006

Həcmi: 6,5 şərti ç.v., Tiraj: 1000

Kitab "CBS polygraphic production" mətbəəsində çap olunub.

ISBN 9952-8057-4-8

© İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi

Mündəricat

Giriş	4
Fəsil 1. Azərbaycanın mədən sənayesində çalışan şirkətlərin Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsləri (MSŞT) kampaniyasına münasibəti	6
Anket- sorğunun məzmunu və məqsədləri	7
Anket- sorğunun sualları və onun cavablarının ümumi xarakteristikası	9
Anket - sorğunun nəticələrinin şirkətlər üzrə yekunu	17
Anket - sorğunun təhlili üzrə nəticələrin qiymətləndirilməsi	26
Fəsil 2. Hökumət qurumlarının MSŞT kampaniyasına münasibəti	28
Anket- sorğunun məzmunu və məqsədləri	29
Anket- sorğunun sualları və onun cavablarının təhlili	31
Anket - sorğunun təhlili üzrə nəticələrin qiymətləndirilməsi	37
Fəsil 3. QHT və KİV-lərin MSŞT kampaniyasına münasibəti	40
Anket- sorğunun məzmunu və məqsədləri	41
Anket- sorğunun sualları və onun cavablarının təhlili	42
Anket - sorğunun təhlili üzrə nəticələrin qiymətləndirilməsi	49

Giriş

Azərbaycan Respublikasının “Mineral ehtiyatların hasilatı ilə məşğul olan sənaye sahələrində şəffaflıq təşəbbüsünə” qoşulduğu vaxtdan 2 ilə qədər müddət ötüb. Bu dövrdə Azərbaycan hökuməti, şirkətlər və qeyri-hökumət təşkilatları MSŞT-yə münasibətdə vahid mövqe ortalığı qoyaraq 2004-cü il noyabrın 24-də “Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü”nün Azərbaycanda tətbiqi çərçivəsində üçtərəfli Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumu imzalayıblar.

Hazırda Memorandumun tələblərindən irəli gələrək “Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü”nün Azərbaycanda reallaşması üçün konkret addımlar atılır: şirkətlər və hökumət ildə 2 dəfə hesabat verir. Auditorlar hökumətin aldığı ilə şirkətlərin ödədiklərini əks etdirən ümumi hesabatlı tutuşdurur, rəylər hazırlayır və tərəflərin razılığı ilə ictimaiyyətə təqdim edir.

Bu proses ildə iki dəfə illik hesabatlar üzrə cari ilin mart ayının 15-dək, 6 aylıq hesabatlar üzrə isə avqustun 15-dək həyata keçirilir. Lakin bu prosesə münasibət heç də birmənalı deyildir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən bütün xarici və yerli şirkətlər hesabatın doldurulmasına razılıq versələr də, onun ayrılıqda dərc edilməsinə lüzum görmür (dörd şirkət istisna olmaqla - BP, ARDNŞ, Shell və Statoyl) və hər iki (hökumətin aldığı və şirkətlərin verdiyi) hesabatın yalnız audit şirkəti tərəfindən tutuşdurulub, rəy verilməsi ilə razılaşırlar. Bu məsələyə münasibətdə onlar müxtəlif arqumentlərlə (kommersiya sirlərinin yayılması, rəqabət qabiliyyətinin zəifləməsi və s.) çıxış edirlər. Bu vəziyyət QHT-lər və KİV-lər, eləcə də müstəqil ekspertlər tərəfindən müxtəlif cür dəyərləndirilir.

Vəziyyəti daha real qiymətləndirmək və müxtəlif tərəflərin, təsir qruplarının və maraq dairələrinin (Hökumət komissiyası üzvlərinin, yerli və xarici şirkətlərin, beynəlxalq təşkilatların Azərbaycandakı nümayəndəliklərinin, QHT və medianın, müstəqil ekspertlərin) rəylərini öyrənmək, eləcə də əldə edilmiş nəticələri ümumiləşdirərək Koalisiyanın gələcək fəaliyyət strategiyasının müəyyənləşdirilməsinə, Memorandumun təkmilləşdirilməsinə müəyyən tövsiyələr vermək məqsədilə İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi tərəfindən keçirilən sorğuların nəticələri maraq doğurur.

Təqdim olunan kitab İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin “Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü” sahəsində Açıq Cəmiyyət İnstitutu-Yardım Fondunun maliyyə və “Mədən sənayesində şəffaflığın artırılması” QHT Koalisiyasının təşkilati dəstəyi ilə həyata keçirdiyi tədqiqatın birinci mərhələsinin yekunlarını xarakterizə edir.

Tədqiqatın Azərbaycanda bu formatda ilk dəfə olaraq aparıldığını nəzərə alsaq, onun çatışmazlıqlarının olmadığı demək çətinidir. Odur ki, bu istiqamətdə dəyərli fikir və təkliflərin oxucuların öhdəsinə buraxılması daha məqsədəuyğundur. Bizim müəllif kimi yeganə qeydimiz ondan ibarətdir ki, belə sorğuların davamlı olması bir müddətdən sonra müqayisələr nəticəsində ortalığa çıxacaq tendensiyaların və yaranacaq yeni situasiyaların qiymətləndirilməsi baxımından çox vacibdir. Ona görə də inanırıq ki, bu sorğunun nəticələri hələ bu sahədə aparılacaq çoxsaylı tədqiqatların və qurulacaq müxtəlif ssenarilərin (siyasətlərin) istinad mənbəyinə çevriləcək.

¹ EITI (Extractive Industry Transparency Initiative) - (Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü - MSST) 2002-ci ilin sentyabr ayında Yohannesburg şəhərində keçirilmiş Davamlı İnkişaf üzrə Dünya Samitində Böyük Britaniyanın Baş Naziri Tony Bleyr tərəfindən irəli sürülmüşdür. Məqsəd təbii ehtiyatlarından son dərəcə asılı ölkələrin mədəni sənayesində ödəmələr və gəlirlər üzərində şəffaflığın artırılmasıdır. 2003-cü il noyabrın 13-də Azərbaycan Nazirlər Kabinetinin Sərəncamı ilə EITI üzrə Hökumət Komissiyası yaradılıb. 2004-cü il mayın 13-də Azərbaycanın 30-dan artıq tanınmış QNT-ləri EITI-ya dəstək Koalisiyasının yaradılması haqqında qərar qəbul edib.

Azərbaycanın
mədən
sənayesində
çalışan şirkətlərin

Mədən Sənayesində Şəffaflıq
Təşəbbüsləri (MSŞT) kampaniyasına

münasibəti

Anket- sorğunun məzmunu və məqsədləri

1994-cü ildən bəri Azərbaycan dünyanın 15-dən çox ölkəsinin 30-dək neft şirkətinin iştirakı ilə 26 neft sazişi imzalayıb. Həmin sazişlər çərçivəsində operator, podratçı və subpodratçı kimi xeyli sayda xarici və birgə müəssisələr fəaliyyət göstərir. Bu şirkətlərin əksəriyyəti mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərini dəstəklədiklərini bəyan edib. Şirkətlər arasında bu sorğunun keçirilməsinin məqsədi:

- Şirkətlərin MSŞT kampaniyasına münasibətlərini öyrənmək;
- Şirkətlərin bu kampaniyada iştirak səviyyəsini müəyyən etmək;
- Təşəbbüsün perspektivinə şirkətlərin münasibətini aydınlaşdırmaq;
- Şirkətlərin hökumətin MSŞT kampaniyası çərçivəsindəki fəaliyyətinə münasibətini öyrənmək;
- Şirkətlərin MSŞT üzrə QHT Koalisiyasının fəaliyyətindən məlumatlılıq səviyyəsini müəyyən etməkdən ibarət olub.

Sorğunun keçirilməsi üçün tərtib olunan anketə 22 sual daxil edilib. Anket sualları 2005-ci ilin iyun-iyul aylarında tərtib olunub, MSŞT üzrə QHT Koalisiya Şurasında müzakirə edilib bəyənildikdən sonra avqust ayının əvvəllərində (2-3 avqust) izahat məktubu ilə birlikdə şirkətlərə göndərilib.

Sorğuya ölkənin mədən sənayesində fəaliyyət göstərən və MSŞT kampaniyasına qoşulan 20 şirkət cəlb olunub. Bunlar aşağıdakılardır:

1. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ)
2. BP Exploration Caspian Sea Limited
3. Exxon-Mobile Azərbaycan Limited
4. Statoil
5. Anşad Petrol
6. Shell Azərbaycan
7. Lukoil Overseas Service Ltd
8. Unokal Xəzər LTD
9. Devon Enerji Caspian Corporation
10. TPAO
11. Azgerneft
12. İtochu Oil Exploration (Azərbaycan) İnk.

13. Konoko Phillips
14. Qarasu Əməliyyat Şirkəti
15. Total E and B Azərbaycan B.V.
16. Amerada Hess
17. Salyan Oil
18. Şəngli Oil
19. Şirvan Oil
20. Middle East Oil

Məktubda anketlərin qısa (2 ay) müddətdə cavablandırılaraq geri göndərilməsi xahiş edilsə də cavabların geri alınması prosesi uzadılaraq 2006-cı ilin yanvar ayının axırlarında başa çatıb. Sorğuların cavablandırılması prosesinin bu qədər uzadılmasına baxmayaraq anket suallarını 20 şirkətdən yalnız 8-i cavablandırıb. Bunlar aşağıdakılardır:

1. Qarasu Əməliyyat Şirkəti
2. BP Exploration Caspian Sea Limited
3. Salyan Oil
4. Anşad Petrol
5. Lukoil Overseas Service Ltd
6. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti
7. Shell Azərbaycan
8. Statoil

Daha 2 şirkət sorğunu cavablandırmaqdan imtina məktubu göndərib. Bunlar aşağıdakılardır:

Middle East Oil şirkəti;

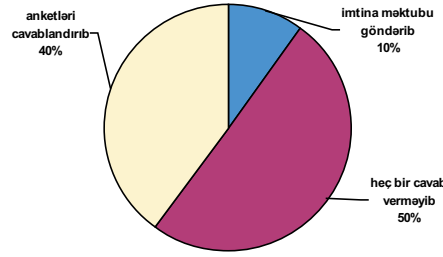
Exxon-Mobile Azərbaycan Limited şirkəti - Bu şirkətin imtina məktubunda qeyd olunurdu ki, şirkət dünyanın bir çox ölkələrində fəaliyyət göstərir və həmin ölkələrdən hər gün şirkətin baş ofisinə çoxlu sayda bu cür məktublar daxil olur. Təəssüf ki, bütün belə məktubları cavablandırmaq şirkətin imkanları xaricindədir. Məktuba şirkətin təmsilçisi Con Kellinin mədən sənayesində şəffaflığın artırılması ilə bağlı məruzəsi əlavə olunmuşdur.

Qalan 10 şirkət isə İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin əməkdaşlarının çoxsaylı və israrlı müraciətlərinə baxmayaraq, sorğu anketlərini cavablandırmayıb. Bunlar aşağıdakılardır:

1. Unokal Xəzər LTD
2. Devon Enerji Caspian Corporation
3. TPAO

4. Azgerneft
5. İtochu Oil Exploration (Azərbaycan) İnk.
6. Konoko Phillips
7. Total E and B Azərbaycan B.V.
8. Amerada Hess
9. Şəngli Oil
10. Şirvan Oil

Beləliklə, sorğuya cəlb olunan şirkətlərin yarısından çoxu - 60 faizi sorğuda iştirakdan imtina edib. Müqayisə üçün qeyd edək ki, Qazaxıstanda keçirilən oxşar sorğuda müraciət olunan 76 şirkətdən 61-i (başqa sözlə 80 faizi) sorğunu cavablandırmamışdı.

Buna görə də anketlərin yekunlaşdırılması 8 şirkətin cavabları əsasında aparılıb.

Anket- sorğunun sualları və onun cavablarının ümumi xarakteristikası

“Şirkət öz fəaliyyəti barədə ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmaqda maraqlıdır mı?” sualına Qarasu Əməliyyat Şirkəti maraqlı olmadığını bildirib, qalan 7 şirkətin cavabı isə müsbət olub. Bununla belə, onlardan yalnız 4-ü:

- ARDNŞ
- BP Exploration Caspian Sea Limited

- Shell Azərbaycan
- Statoil

ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasına dair daxili əsasnaməyə və ya təlimata malik olduqlarını bildirib. ARDNŞ belə sənədə malik olduğunu göstərsə də onun ictimaiyyət üçün açıq olmadığını qeyd edir, digər 3 şirkətin məlum sənədləri ictimaiyyət üçün açıqdır. Anşad Petrol və Salyan Oil şirkətləri belə sənədə malik olmadıqlarını təsdiqləsələr də Lukoil Overseas Service Ltd həmin sualı cavablandırmayıb.

Şirkətlərin ölkədəki QHT və KİV ilə əməkdaşlığının səviyyəsi barədə suala cavabında Qarasu Əməliyyat Şirkəti yalnız şirkətin maraqlarına xidmət edən məlumatların ictimaiyyətə verildiyini, qalan şirkətlər isə fəaliyyətləri barədə mütəmadi olaraq KİV-i məlumatlandırdıqlarını bildiriblər. ARDNŞ və Salyan Oil hər ay müvafiq informasiyanı ictimaiyyətə açıqladıqlarını iddia edirlər. BP, Statoil və Shell bunu rübdə bir dəfə, Anşad petrol isə ildə bir dəfə edir. Lukoyl informasiyanın açıqlanması dövriliyini göstərməyib.

Shell və Lukoyl istisna olmaqla digər 6 şirkət QHT və KİV-lərin bütün sorğularına diqqətlə yanaşdıqlarını bildirirlər.

Sorğu cavablarından belə aydın olur ki, Qarasu Əməliyyat Şirkətindən başqa qalan 7 şirkətin hər birində **“ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısı”** tərtib olunub.

“Şirkət ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malikdirmi?” sualına cavabda şirkətlərin yenə də 7-si belə bəyannaməyə malik olduğunu bildirib, yalnız biri - Anşad Petrol bu cür bəyannaməyə malik olmadığını göstərib.

Anketin növbəti iki sualı şirkətlərin öz fəaliyyətlərinin ayrı-ayrı texniki-iqtisadi və maliyyə göstəriciləri barədə məlumatları ictimaiyyətə açıqlanmasının nə dərəcədə zəruri hesab etmələri barəsində idi.

“Şirkət fəaliyyəti ilə əlaqədar aşağıdakı istiqamətlərdən hansılar üzrə ictimaiyyəti daimi məlumatlandırmağı zəruri hesab edir?” sualına şirkətlərin cavabları aşağıdakı cədvəldə göstərilmiş kimi olub.

Şirkətlərin ictimaiyyəti daimi məlumatlandırmağı zəruri hesab etdikləri fəaliyyət istiqamətləri

Şirkətlər	İstehsalın (hasilatın) həcmi	Malik olduğu ehtiyatların həcmi	İşçilərin ümumi sayı	Yerli işçilərin sayı	Biznes tərəfdaşları	Hökumət qurumları ilə münasibətlər	Səhmdarlar
Qarasu ƏŞ			+	+			
BP	+	+	+	+	+	+	+
Salyan Oil	+		+	+	+	+	+
Anşad-Petrol	+		+				
Lukoil	+	+					
ARDNŞ	+	+	+	+	+	+	
Shell	+	+	+	+			+
Statoil	+	+	+	+	+		+

Cədvəldən görüldüyü kimi, şirkətlərdən BP və ARDNŞ (onun səhmdarları yoxdur) qeyd olunan bütün fəaliyyət istiqamətləri barədə ictimaiyyəti daimi məlumatlandırmağı zəruri hesab edir. Statoil (hökumət qurumları ilə münasibətlər) və Salyan Oil (malik olduğu ehtiyatların həcmi) həmin istiqamətlərdən yalnız biri, Shell isə ikisi üzrə (hökumət qurumları ilə münasibətlər və biznes tərəfdaşlar) məlumatları açıqlamağın əleyhinədir. Qalan 3 şirkət - Qarasu ƏŞ, Anşad-Petrol və Lukoil isə həmin 7 istiqamətdən yalnız ikisini açıqlamağı zəruri hesab edir.

Daha sonra şirkətlərə təklif olunurdu ki, **maliyyə fəaliyyətinin hansı göstəricilərini ictimaiyyətə açıqlamağı** zəruri hesab etdiklərini göstərsinlər.

Bu suala BP ayrı-ayrı bəndləri qeyd etmədən belə bir cavab göndərmişdir: *“BP şirkəti dividendlər, gəlirlər, xərclər və mənfəətlər daxil olmaqla müxtəlif ümumi məlumatların verilməsini təmin edir. Biz Azərbaycanda məlumatları www.caspiandevlopmentandexport.com saytına yerləşdirir, eləcə də digər məlumat və göstəriciləri BP Azərbaycan şirkətinin*

Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatına daxil edirik". Bu cavabdan, ha-
 belə şirkətin digər suallara verdiyi cavablardan belə başa düşmək olar
 ki, BP göstərilən bütün informasiyaların ictimaiyyətə açıqlanmasını tə-
 min edir. ARDNŞ də göstərilən bütün maliyyə məlumatlarının açıqlan-
 masını zəruri hesab edir (səhmdarları olmadığından şirkət dividend
 ödəmir). Shell və Statoil şirkətləri də ödənilən dividendlər istisna ol-
 maqla digər informasiyaların açıqlanmasını mümkün hesab edirlər.
 Qalan şirkətlər həmin informasiyaların əksəriyyətini açıqlamamağa
 üstünlük verirlər. Yalnız bir göstəricini - hökumətə ödənilən vergilərin
 məbləğini - bütün şirkətlər açıqlamağı zəruri hesab edirlər. Həmin sua-
 la şirkətlərin cavablarını aşağıdakı cədvəldəki kimi ümumiləşdirmək
 olar.

2-ci cədvəl

**Şirkətlərin ictimaiyyəti daimi məlumatlandırmağı zəruri
 hesab etdikləri maliyyə göstəriciləri**

Şirkətlər	Gəlirlərinin həcmi	Əsaslı xərclər	Əməliyyat xərcləri	Ödənilən vergilərin məbləği	Hökumətə sair ödənişlərin məbləği	Vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət	Ödənilən dividendlər
Qarasu ƏŞ				+	+		
BP	+	+	+	+	+	+	+
Salyan Oil				+	+		
Anşad-Petrol			+	+			
Lukoil	+	+		+			
ARDNŞ	+	+	+	+	+	+	
Shell	+	+	+	+	+	+	
Statoil	+	+	+	+	+	+	

“Şirkətin Azərbaycandakı fəaliyyəti ilə bağlı müstəqil auditin nəticələri vaxtlı-vaxtında ictimaiyyətə açıqlanırımı?” sualına 4 şirkət - BP, Salyan Oil, Lukoil və Anşad-Petrol müsbət, 3 şirkət - Qarasu ƏŞ, Shell və Statoil isə mənfi cavab verib. ARDNŞ bu sualı

ümumiyyətlə cavablandırmayıb. Məlumdur ki, bu şirkətdə auditin keçirilməsi ilə bağlı ciddi problemlər mövcuddur.

“Şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatları ictimaiyyətdə açıqlamağa maraqlıdır mı?” sualının cavabında şirkətlər yarıbayarı bölünüblər: BP, ARDNŞ, Shell və Statoil buna maraqlı olduqlarını bildirsələr də, qalanları - Qarasu ƏŞ, Salyan Oil, Anşad-Petrol və Lukoil buna maraqlı olmadıqlarını nümayiş etdiriblər. Həmin şirkətlərin 4-ü də öz cavablarının “şirkətin normativ sənədlərində bunun nəzərdə tutulmaması” ilə izah ediblər. Bundan başqa, Lukoil həm də bunu “hökumətin səlahiyyətində olan məsələ” hesab edir. Qarasu ƏŞ isə cavabını həm də “özəl şirkət olması” ilə izah edir.

“Şirkətin hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən gəlirləri ilə bağlı məlumatlar kommertiya sirri hesab olunur mu?” sualına yalnız ARDNŞ belə məlumatın kommertiya sirri olmadığını göstərib. 5 şirkət - BP, Salyan Oil, Lukoil, Shell və Statoil həmin məlumatı qismən kommertiya sirri hesab edir. Anşad-Petrol bu sualı ümumiyyətlə cavablandırmasa da, digər şirkət - Qarasu ƏŞ suala “bilmirik” cavabını verib.

Anketin növbəti sualı şirkətin ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar maliyyə əməliyyatları üzrə (əmək haqqı istisna olmaqla) nağd ödənişlərin olub-olmaması ilə əlaqədar idi. Bu sualın cavabında 2 şirkət belə ödənişlərin olduğunu göstərib: Shell özünün ümumi ödənişlərində nağd ödənişlərin payının 10 faizədək olduğunu göstərib; BP isə Azərbaycanda bir sıra ödənişləri (bəzi tarif öhdəlikləri kimi) nağd pul-la həyata keçirdiklərini, lakin belə ödənişlərin zaman keçdikcə fərqli olduğunu və bu səbəbdən də faiz göstərən rəqəm verməyin qeyri-mümkün olduğunu göstərib. ARDNŞ də daxil olmaqla qalan şirkətlər (Qarasu ƏŞ, Salyan Oil, Anşad-Petrol, Lukoil və Statoil) nağd pul-la əməliyyatlar aparmadıqlarını iddia edirlər.

“Şirkətin nizamnaməsində və ya şirkətdaxili normativ sənədlərdə antikorrupsiya xarakterli normalar varmı?” sualına ARDNŞ və Lukoil “xeyr” cavabını veriblər. Anşad-Petrol isə bu sualı cavablandırmayıb. Əslində bunu müvafiq sənədlərdə belə normaların olmaması kimi də qəbul etmək olar. Qalan şirkətlər - BP, Shell, Statoil, Qarasu ƏŞ və Salyan Oil isə daxili normativ sənədlərində antikorrupsiya xarakterli normalara malik olduqlarını və bunların şirkətin agentlərinə və müqavilə tərəfdaşlarına münasibətdə tətbiq olduğunu bildirirlər.

Bu sualla əlaqəli olan növbəti - **“Şirkət işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısını almaq üçün xüsusi mexanizmlərə malikdirmi?”** sualına yuxarıdakı 5 şirkətdən 4-ü, o sıradan BP, Shell, Statoil və Qarasu ƏŞ müsbət cavab verib, yeni belə mexanizmlərə malik olduqlarını bildirib. Salyan Oil, ARDNŞ, Lukoil və Anşad-Petrol həmin məsələnin ölkə qanunvericiliyi ilə tənzimləndiyini göstərib. BP həm belə mexanizmlərə malik olduğunu, həm də bu tip məsələlərin ölkə qanunvericiliyi ilə tənzimləndiyini qeyd edib.

Anketin növbəti sualına verilən cavablardan aydın olur ki, 8 şirkətdən 6-da - Salyan Oil, Anşad-Petrol, Lukoil, Shell, Statoil və ARDNŞ-də - “indiyədək şirkətin hər hansı bir işçisinin korrupsiya əməlinə görə cəzalandırılması halı” olmayıb. Digər iki şirkət - BP və Qarasu ƏŞ - isə onlarda belə halların olduğunu bildirib. Lakin Qarasu ƏŞ bu barədə ictimaiyyəti məlumatlandırmasa da BP müəyyən ümumi məlumatı ictimaiyyətə açıqlayıb. BP mövqeyini belə açıqlayıb: *“BP Qrupunun Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatında qeyri etik davranışa görə işdən azad olunmuş əməkdaşların sayı haqqında məlumat verilir (2004-cü ildə 252 əməkdaş). Bununla belə, bizim qlobal işgö-türmə qaydalarımıza uyğun olaraq belə məlumatların açıqlanması ilə bağlı məxfiliyin qorunması tələb olunur ki, bu da ayrı-ayrı ölkələr üzrə bu sahədə daha geniş xüsusi açıqlamalar vermək imkanımızı məhdudlaşdırır”*.

“Şirkətlərin hökumətə ödədikləri vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlısınızmi?” sualına verilən cavablarda maraqlı bir məqam ortaya çıxır: Əsasən xarici şirkətlər - BP, Lukoil, Shell, Statoil və Qarasu ƏŞ - belə informasiyanın onlar üçün maraqlı olduğunu göstərdikləri halda, Anşad-Petrolla birlikdə milli neft şirkətimiz olan ARDNŞ belə informasiyanı əldə etməkdə maraqlı olmadığını bəyan edir. Salyan Oil şirkəti bu suala cavab verməyə çətinlik çəkdiyini bildirib.

“Hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etmək imkanınız varmı?” sualının cavabında ARDNŞ də daxil olmaqla 5 şirkətin (Qarasu ƏŞ, Salyan Oil, Anşad-Petrol və Shell) belə informasiyanı yalnız mətbuatdan aldığı məlum olur. Statoil hökumətin şirkətləri belə informasiya ilə qismən təmin etdiyini bildirir. Şirkət bu sualın cavabına xüsusi qeydlə əlavə edib: *“Dövlət Neft Fondu və dövlət büdcəsi ilə bağlı informasiyanı həm hökumətdən, həm də mətbuatdan alınır”*. BP-nin bu və növbəti suala verdiyi şərhdən aydın olur ki, şirkət belə informasiyanı höku-

mət qurumlarından əldə etmək imkanına malikdir. Bunlardan tamamilə fərqli olaraq, Lukoil şirkəti bu suala cavab vermək istəmədiklərini bildirib.

“Şirkətin hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində problemlər yaranırmı?” sualına da Lukoilin cavabı yuxarıdakı kimi (“cavab vermirik”) olub. ARDNŞ kimi Shell və Statoil hökumət qurumları ilə münasibətlərdə problemlərin yaranmadığını bildirirlər. Bu suala BP öz mövqeyini belə açıqlayıb: *“Bizim ARDNF, Yoxsulluğun Azaldılması və İqtisadi İnkişaf üzrə Dövlət Proqramı Katibliyi və digər dövlət təşkilatları ilə əlaqələrimizə - bu əlaqələr Azərbaycanın üzləşdiyi sosial-iqtisadi problemlərin həll edilməsinə yönəlmiş qarşılıqlı səylərimizə əsaslanır - yaradılmasına kömək göstərdiyimiz gəlirlər haqqında məlumatların verilməsi, həmin gəlirlərdən istifadə ilə əlaqədar müzakirələrin aparılması, neft və qaz əməliyyatlarımızla bağlı məlumatların mübadiləsi daxildir. Mürəkkəb məsələlər ortaya çıxanda isə onları qarşılıqlı etimad əsasında həll etmək iqtidarındayıq”*.

Bu şirkətlərdən fərqli olaraq, Salyan Oil, Qarasu ƏŞ və Anşad-Petrol hökumət qurumları ilə münasibətlərdə aralıq problemlərin yarındığını qeyd ediblər. Salyan Oil belə problemlərin əsasən ətraf mühitin qorunması üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsi ilə, Anşad-Petrol isə kontraktların şərtlərinin icrası ilə əlaqədar olaraq ortaya çıxdığını bildirir. Bunlardan fərqli olaraq, Qarasu ƏŞ belə problemlərin hansı məsələlərlə bağlı meydana çıxdığını göstərməyib.

“Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar korrupsiya halları ilə rastlaşırırmı?” sualına şirkətlərin hamısı belə hallarla rastlaşmadıqlarını bildiriblər. BP-nin bu suala da xüsusi şərh var: “Hökumətin korrupsiya ilə mübarizə aparmasının əhəmiyyətli məsələ olduğuna inandığımız görə (**bax: digər məlumatlarla yanaşı, David Vudvordun 2005-ci ildə keçirilmiş Neft və Qaz Sərgisində nitqinə**), hesab edirik ki, xüsusi halların açıqlanması ictimaiyyət üçün açıqlanmaya nisbətən müvafiq daxili və kənar araşdırmalarda daha yaxşı təmin olunur”.

“Hökumət ilə münasibətdə şirkət hər hansı vasitəçi şirkətin (misal üçün konsaltinq şirkəti) xidmətlərindən istifadə edirmi?” sualına Anşad-Petrol şirkəti heç bir cavab verməyib. Salyan Oil və Shell-Azərbaycan vasitəçi şirkətlərin xidmətindən yararlandıklarını göstərirlər. Digər şirkətlər isə hökumətlə münasibətlərini birbaşa qurublar və heç bir vasitəçinin xidmətlərinə ehtiyac duymayıblar.

Şirkətlərin səkkizi də Azərbaycan hökumətinin neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsindəki fəaliyyəti barəsində məlumatlı olduqlarını bildirirlər. Daha sonra şirkətlərə hökumətin belə fəaliyyətini 10 ballıq şkala ilə (1 - daha çox mənfi; 10 - daha çox müsbət) qiymətləndirmək təklif olunurdu. BP heç bir qiymətləndirmə verməyib. Statoil balla qiymətləndirməsə də fikrini belə ifadə edib: *“Biz inanırıq ki, hökumət MSŞT-yə konstruktiv mövqedən yanaşacaq”*. Digər 6 şirkət isə hökumətin neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsindəki fəaliyyətini aşağıdakı kimi qiymətləndirib:

1. ARDNŞ	10
2. Lukoil	10
3. Salyan Oil	10
4. Shell Azərbaycan	7
5. Anşad Petrol	4
6. Qarasu ƏŞ	4

“Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsləri Kampaniyası çərçivəsində respondentlərin ölkədəki QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barəsində məlumatlısınızımı?” sualına 3-ü mənfi, 5-i isə müsbət cavab verib. Diqqəti xüsusilə cəlb edən maraqlı bir məqam bundan ibarətdir ki, Shell-Azərbaycan və Lukoil şirkətləri kimi ARDNŞ də Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsləri Kampaniyası çərçivəsində ölkədəki QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barəsində məlumatlı olmadığını bildirir. Qalan şirkətlər - BP, Statoil, Qarasu ƏŞ, Salyan Oil və Anşad-Petrol - QHT Koalisiyasının fəaliyyətindən məlumatlıdırlar.

Məlumatlı şirkətlərə təklif olunurdu ki, Koalisiyanın bu sahədəki fəaliyyətini 10 ballıq şkala ilə (1 - daha çox mənfi; 10 - daha çox müsbət) qiymətləndirsinlər. BP burada da qiymətləndirmədə iştirak etməyib. Statoil şirkətinin mövqeyi hökumətin fəaliyyətinə olan münasibətə oxşar olub: *“Biz inanırıq ki, QHT Koalisiyası MSŞT-yə konstruktiv mövqedən yanaşacaq”*. Digər 3 şirkət isə Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsləri kampaniyası çərçivəsində ölkədəki QHT Koalisiyasının fəaliyyətini belə qiymətləndirib:

Salyan Oil - 10
 Qarasu ƏŞ - 6
 Anşad-Petrol -2

Anket - sorğunun nəticələrinin şirkətlər üzrə yekunu

➔ ARDNŞ

Sorğunun nəticələrinə əsasən, şirkət fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmaqda maraqlı olduğunu bəyan edir. Hətta şirkətin ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasına dair yazılı əsasməsi (daxili təlimat sənədi) də var. Lakin nədənsə həmin sənəd ictimaiyyətə açıq deyil. Şirkət ölkədə fəaliyyət göstərən QHT və KİV ilə geniş əməkdaşlıqda maraqlı olduqlarını, onların bütün sorğularına diqqətlə yanaşdıqlarını və öz fəaliyyəti ilə bağlı onları mütəmadi olaraq (ayda bir dəfə) məlumatlandırdıqlarını bildirir.

Anket məlumatlarından məlum olur ki, şirkət ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısına və ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malikdir.

Şirkət fəaliyyəti ilə əlaqədar istehsalın (hasilatın) həcmi, malik olduqları ehtiyatların həcmi, işçilərin ümumi sayı, o cümlədən yerli işçilərin sayı, biznes tərəfdaşları, hökumət qurumları ilə münasibətlər barədə məlumatları, habelə öz gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər, əməliyyat xərcləri, ödənilən vergilərin məbləği, hökumətə sair ödənişlərin məbləği və vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət kimi maliyyə göstəricilərini ictimaiyyətə açıqlamağı zəruri hesab edir.

Şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatları ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlıdır, hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən gəlirləri ilə bağlı məlumatları kommersiya sirri hesab etmir.

Sorğuya cavablardan aydın olur ki, şirkətin nizamnaməsində və ya şirkətdaxili normativ sənədlərdə antikorrupsiya xarakterli normalar yoxdur. Şirkət işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısını almaq üçün xüsusi mexanizmlərə malik deyil və onlar hesab edir ki, belə məsələlər ölkə qanunvericiliyi ilə tənzimlənir. İndiyədək şirkətin hər hansı bir işçisinin korrupsiya əməlinə görə cəzalandırılması halı olmayıb.

Maraqlıdır ki, şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlı deyil.

Şirkət Azərbaycan hökumətinin neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsində fəaliyyəti barədə məlumatlıdır və hökumətin belə fəaliyyətini 10 ballıq şkala ilə 10 balla qiymətləndirir. Şirkət bu kompaniya çərçivəsində ölkədəki QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barədə məlumatlı olmadığını bildirib.

➔ BP Exploration Caspian Sea Limited

Anketdəki sorğulara verilən cavablara əsasən şirkətlər arasında daha çox şəffaflığa meyl göstərən bu şirkətdir. BP fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmağa maraqlıdır. Bu barədə şirkətin yazılı əsasnaməsi (daxili təlimatı) var və həmin sənəd ictimaiyyətə açıqdır. Şirkətdə ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısı müəyyən olunub. Şirkət ölkədəki qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) və KİV ilə geniş əməkdaşlığa maraq göstərir və öz fəaliyyəti ilə bağlı mütəmadi olaraq (rübədə bir dəfə) KİV-i məlumatlandırır. Həmin məlumatlar şirkətin veb-səhifəsində yerləşir. Şirkət QHT və KİV-lərin bütün sorğularına diqqətlə yanaşdıqlarını bildirir.

Şirkət ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malikdir. BP fəaliyyəti ilə əlaqədar istehsalın (hasilatın) həcmi, malik olduqları ehtiyatların həcmi, işçilərin ümumi sayı, o cümlədən yerli işçilərin sayı, biznes tərəfdaşları, hökumət qurumları ilə münasibətlər və səhmdarları barədə ictimaiyyəti daimi məlumatlandırmağı zəruri hesab edir. Eyni zamanda gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər, əməliyyat xərcləri, ödənilən vergilərin məbləği, hökumətə sair ödənişlərin məbləği, vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət və ödənilən dividendlər kimi maliyyə göstəricilərini ictimaiyyətə açıqlamağı zəruri hesab edir. Şirkətin Azərbaycandakı fəaliyyəti ilə bağlı müstəqil audit aparılır və nəticələri vaxtılı-vaxtında ictimaiyyətə açıqlanır.

Şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatları ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlıdır. Bununla belə hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən əldə etdiyi gəlirlərlə bağlı məlumatları qismən kommərsiya sirri hesab edir.

Şirkət nizamnaməsində və şirkətdaxili normativ sənədlərində antikorrupsiya xarakterli normalara malikdir və bunlar şirkətin agentlərinə, həmçinin müqavilə tərəfdaşlarına münasibətdə tətbiq edilir. BP işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısını almaq üçün xüsusi mexanizmlərə malikdir. İndiyədək şirkətin üzvlərlə işçisi qeyri-etik

əməllərinə görə cəzalandırılıb və bu barədə ümumi məlumatlar ictimaiyyətə açıqlanıb.

Şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlıdır, ayrı-ayrı hökumət qurumları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində bu barədə məlumat əldə edə bilər. BP hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində problemlərin olmadığını və indiyədək hər-hansı problemlərlə üzləşmədiyini iddia edir.

Şirkət həm Azərbaycan hökumətinin, həm də ölkədəki QHT Koalisiyasının neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsindəki fəaliyyəti barəsində kifayət qədər məlumatı olduğunu bildirsə də qiymətləndirmə aparmaqdan imtina edib.

➔ Shell Azərbaycan

Şirkət fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmağa maraqlıdır. İctimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasına dair daxili təlimata malik olması və həmin sənədin ictimaiyyətə açıqlığı da buna dəlalət edir. Şirkət ölkədəki qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) və KİV ilə geniş əməkdaşlıqda maraqlıdır, onların bütün sorğularına diqqətlə yanaşır və fəaliyyəti ilə bağlı mütəmadi olaraq (rübə bir dəfə) onları məlumatlandırır. Şirkətdə ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısı tərtib olunub və ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə də malikdir.

Şirkət fəaliyyəti ilə əlaqədar istehsalın (hasilatın) həcmi, malik olduqları ehtiyatların həcmi, işçilərin ümumi sayı, o cümlədən yerli işçilərin sayı, səhmdarların məlumatları, habelə gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər, əməliyyat xərcləri, ödənilən vergilərin məbləği, hökumətə sair ödənişlərin məbləği və vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət kimi maliyyə göstəricilərini ictimaiyyətə açıqlamağı zəruri hesab edir. Bununla belə, biznes tərəfdaşları, hökumət qurumları ilə münasibətlər və ödənilən dividendlər barədə məlumatları qapalı saxlamağa üstünlük verir, habelə nədənsə Azərbaycandakı fəaliyyətləri ilə bağlı aparılan müstəqil auditin nəticələrini ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlı göstərmir. Eyni zamanda, hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatlarını ictimaiyyətə açıqlamağa hazır olduğunu bildirsə də hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən əldə etdiyi gəlirləri ilə bağlı məlumatları qismən kommersiya sirri hesab edir.

Şirkətin ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar hesablaşmalar zamanı ödədiyi vəsaitlərin 10 faizə qədərini nağd əməliyyatlar təşkil edir.

Bu şirkətin də nizamnaməsində (və şirkətdaxili başqa normativ sənədlərdə) antikorrupsiya xarakterli normalar vardır və bunlar şirkətin agentlərinə və müqavilə tərəfdaşlarına münasibətdə tətbiq edilir. Şirkət həm də işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısını almaq üçün xüsusi mexanizmlərə malikdir. İndiyədək şirkətin hər hansı bir işçisinin korrupsiya əməlinə görə cəzalandırılması halları olmayıb.

Şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlıdır. Lakin şirkət belə informasiyanı yalnız mətbuatdan aldığını bildirir.

Şirkət hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində indiyədək hər-hansı problemlə üzləşmədiyini və ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar korrupsiya halları ilə rastlaşmadığını bildirir.

Şirkət Azərbaycan hökumətinin neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsində fəaliyyəti barədə məlumatlı olduğunu bildirir və hökumətin belə fəaliyyətini 10 ballıq şkala üzrə 7 balla qiymətləndirir. Bundan fərqli olaraq, şirkət bu kampaniya çərçivəsində ölkədəki QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barədə məlumatlara malik olmadığını bildirir.

➔ Statoil

Yuxarıda adları çəkilən şirkətlər kimi, Statoyl şirkəti də fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmaqda maraqlıdır. Bu barədə şirkət yazılı əsasnaməyə (və ya daxili təlimata) malikdir və həmin sənəd ictimaiyyətə açıqdır. Şirkət ölkədəki qeyri-hökumət təşkilatları və KİV ilə geniş əməkdaşlıqda maraqlıdır. Bunu onların bütün sorğularına diqqətlə yanaşmaqla və öz fəaliyyəti ilə bağlı onları mütəmadi (rübədə bir dəfə) məlumatlandırmaqla reallaşdırır. Şirkət ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısına, habelə ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malikdir.

Şirkət hökumət qurumları ilə münasibətlərin açıqlanmasını istəməsə də öz fəaliyyəti ilə əlaqədar istehsalın (hasilatın) həcmi, malik olduqları ehtiyatların həcmi, işçilərin ümumi sayı, o cümlədən yerli işçilərin sayı, biznes tərəfdaşları və səhmdarları barədə ictimaiyyəti daimi məlumatlandırmağı zəruri hesab edir, habelə gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər, əməliyyat xərcləri, ödənilən vergilərin məbləği, höku-

mətə sair ödənişlərin məbləği, vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət və ödənilən dividendlər kimi maliyyə göstəricilərini cəmiyyətə açıqlamaqda problem görmür. Lakin şirkət Azərbaycandakı fəaliyyəti ilə bağlı müstəqil auditin nəticələrini ictimaiyyətə açıqlamır. Bununla belə, şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatları ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlı olduğunu bildirir. BP və Shell kimi, bu şirkət də hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən əldə etdiyi gəlirlərini qismən kommersiya sirri hesab edir. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar hesablaşmalarında nağd ödənişlərdən istifadə etmir.

Şirkətin nizamnaməsində (şirkətdaxili normativ sənədlərdə) anti-korrupsiya xarakterli normalar vardır və bunlar şirkətin agentlərinə və müqavilə tərəfdaşlarına münasibətdə tətbiq edilir. Şirkət, habelə işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısını almaq üçün xüsusi mexanizmlərə də malikdir. Bununla belə indiyədək şirkətin hər hansı bir işçisinin korrupsiya əməlinə görə cəzalandırılması halı olmayıb.

Şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlı olduğunu və hökumətin şirkətləri belə informasiya ilə təmin etdiyini, habelə mətbuatdan da zəruri informasiyaları əldə edə bildiklərini göstərir. Şirkət hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində problemlərin olmadığını və indiyədək hər-hansı bir problemə ümumiyyətlə üzləmədiyini bildirir və ölkəmizdəki fəaliyyəti dövründə korrupsiya halları ilə qarşılaşmadıqlarını iddia edir.

Şirkət Azərbaycan hökumətinin və QHT Koalisiyasının neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsindəki fəaliyyətləri barədə məlumatlı olduqlarını bildirir. Şirkətdə ümid edirlər ki, həm hökumət, həm də QHT Koalisiyası MSŞT-yə konstruktiv mövqedən yanaşacaqlar.

➔ Lukoil Overseas Service Ltd

Sorğunun nəticələri belə təəssürat yaradır ki, yuxarıdakı şirkətlərdən fərqli olaraq, Lukoil o qədər də şəffaflığa maraqlı göstərmir. Şirkət fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmaqda maraqlı olduğunu göstərsə də digər cavablar fərqli təəssürat formalaşdırır. Belə ki, ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasına dair şirkətin hər hansı bir yazılı sənədinin olub-olmaması ilə bağlı sualı şirkət cavabsız buraxıb. Şirkət ölkədəki QHT və KİV ilə geniş əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu və fəaliyyəti ilə bağlı mütəmadi olaraq KİV-i məlumatlandırdığını bildirir, lakin belə məlumatlandırmanın dövrüliyünü göstərmir.

Lakin, şirkət ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısına və ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malik olduğunu iddia edir.

Şirkət fəaliyyəti ilə əlaqədar istehsalın (hasilatın) həcmi və malik olduqları ehtiyatların həcmi barədə məlumatların, habelə gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər və hökumətə ödənilən vergilərin məbləği kimi maliyyə informasiyalarının ictimaiyyətə açıqlanmasını zəruri hesab etsə də, işçilərin ümumi sayı, o cümlədən yerli işçilərin sayı, biznes tərəfdaşları, hökumət qurumları ilə münasibətlər, səhmdarları, əməliyyat xərcləri, hökumətə sair ödənişlərin məbləği, vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət və ödənilən dividendlər kimi maliyyə göstəricilərini açıqlamaqda maraqlı olmadığını ifadə edir. Bununla belə, şirkət Azərbaycandakı fəaliyyəti ilə bağlı müstəqil auditin nəticələrinin ictimaiyyətə açıqlandığı bildirir.

Şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatları ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlı deyil və bunu şirkətin normativ sənədlərində belə tələbin nəzərdə tutulmaması ilə izah edir, habelə bunu hökumətin səlahiyyətində olan məsələ hesab edir. Şirkət hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən gəlirlərinin həcmi ilə bağlı məlumatları da qismən kommersiya sirri hesab edir. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar nağd hesablaşmalardan istifadə etmədiyini bildirir.

Şirkətin nizamnaməsində və ya şirkətdaxili normativ sənədlərdə antikorrupsiya xarakterli normalar yoxdur. Şirkət işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısını almaq üçün hansısa xüsusi mexanizmlərə də malik deyil və belə halların ölkə qanunvericiliyi ilə tənzimləndiyini göstərir. Şirkət indiyədək heç bir işçisini korrupsiya əməlinə görə cəzalandırmayıb.

Şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlı olduğunu desə də, məlumatları almaq imkanları barədə sualın cavabında "susur". Şirkət hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində problemlərin olub-olmaması ilə bağlı sualın cavabında da susqunluq nümayiş etdirib və "cavab vermirik" deyir. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti dövründə korrupsiya halları ilə rastlaşmayıb.

Şirkət Azərbaycan hökumətinin neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsində fəaliyyəti barədə məlumatlıdır və bu fəaliyyəti çox yüksək - 10 ballıq şkala üzrə 10 balla - qiymətləndirir, lakin, bu kampaniya çərçivəsində ölkədəki QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barədə məlumatlı olmadığını bildirir.

➔ Qarasu Əməliyyat Şirkəti

Sorğunun nəticələri göstərir ki, şirkət şəffaf fəaliyyətdə o qədər maraqlı deyil. Şirkət QHT və KİV-lərin bütün sorğularına diqqətlə yanaşdıqlarını bildirsə də, yalnız ictimai maraq kəsb edən məlumatları ictimaiyyətə verdiklərini deyir. Şirkətdə ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısı da hələlik tərtib olunmayıb. Lakin bu şirkət də ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malik olduğunu bildirir.

Qarasu ƏŞ yalnız işçilərin ümumi sayını, o cümlədən yerli işçilərin sayını, hökumətə ödənilən vergilərin və sair ödənişlərin məbləğini ictimaiyyətə açıqlamağı zəruri hesab edir. Görünür, şirkət yerdə qalan bütün məlumatların - (istehsalın (hasilatın) həcmi, malik olduqları ehtiyatların həcmi, biznes tərəfdaşları, hökumət qurumları ilə münasibətlər, səhmdarları, gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər, əməliyyat xərcləri, vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət və ödənilən dividendlər kimi göstəricilərin ictimaiyyət üçün qapalı saxlanılmasının tərəfdarıdır. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə bağlı müstəqil auditin nəticələrini də vaxtılı-vaxtında ictimaiyyətə açıqlamır.

Şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatlarını ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlı deyil və bunu - şirkətin normativ sənədlərində belə halın nəzərdə tutulmaması ilə izah edir. Şirkətdə sorğunu cavablandıranaq hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən şirkətin əldə etdikləri gəlirlərlə bağlı məlumatların kommersiya sirri olub-olmadığını bilmirlər. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar vəsaitlər ödəyərkən nağd hesablaşmalardan istifadə etmədiklərini bildirir.

Bütün bunlara baxmayaraq, şirkət həm nizamnamədə və şirkətdaxili normativ sənədlərdə antikorrupsiya xarakterli normalara malik olduğunu və bunların şirkətin agentlərinə və müqavilə tərəfdaşlarına münasibətdə tətbiq edildiyini bəyan edir, həm də işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısını almaq üçün şirkət xüsusi mexanizmlərə malik olduğunu söyləyir. Hətta şirkətdə işçinin korrupsiya əməlinə görə cəzalandırılması halları da olub, lakin bu barədə ictimaiyyətə məlumat verilməyib.

Şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlı olsa da belə informasiyanı yalnız mətbuatdan alır.

Şirkət hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində arıbir müəyyən problemlərin yarandığını bildirsə də (həmin problemlərin

nə ilə bağlı olduğu göstərilməyib), ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar korrupsiya halları ilə rastlaşmadığını iddia edir.

Şirkət həm Azərbaycan hökumətinin, həm də QHT Koalisiyasının neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsində fəaliyyətləri barəsində məlumatlı olduğunu deyib və hökumətin belə fəaliyyətini 10 ballıq şkala üzrə 4 balla, QHT Koalisiyasının fəaliyyətini isə 6 balla qiymətləndirib.

➔ Salyan Oil

Sorğunun nəticələri göstərir ki, Qarasu ƏŞ kimi, bu şirkət də fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmaqda o qədər də maraqlı deyil və təbii ki, ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasına dair şirkətin yazılı əsasnaməsi və ya digər daxili təlimatı yoxdur. Bununla belə, şirkət ayda bir dəfə fəaliyyəti barədə KİV-i məlumatlandırıldığını deməklə əvvəlki sualların cavabları ilə ziddiyyətli vəziyyət yaradır. Hətta şirkətdə ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısının tərtib olunduğunu, habelə ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malik olduqlarını göstərir. Şirkət QHT və KİV-lərin bütün sorğularına diqqətlə yanaşdığını bildirir.

Şirkət malik olduğu ehtiyatların həcmi istisna olmaqla, fəaliyyəti ilə əlaqədar digər texniki-iqtisadi məlumatları - istehsalın (hasilatın) həcmi, işçilərin ümumi sayı, o cümlədən yerli işçilərin sayı, biznes tərəfdaşları, hökumət qurumları ilə münasibətlər və səhmdarlar - ictimaiyyətə açıqlamağı zəruri hesab edir. Maliyyə göstəricilərinə münasibətdə isə fərqli situasiya ilə qarşılaşırıq: şirkətdə hökumətə ödənilən vergilərin və sair ödənişlərin məbləğinin açıqlanmasını zəruri hesab etsələr də, qalan məlumatların (gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər, əməliyyat xərcləri, vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət və ödənilən dividendlər) məxfi qalmasına üstünlük verirlər. Şirkət Azərbaycandakı fəaliyyəti ilə bağlı müstəqil audit aparıldığını və nəticələrin vaxtlı-vaxtında ictimaiyyətə açıqlandığını bildirir.

Şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatları ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlı deyil və bunu şirkətin normativ sənədlərində belə tələbin nəzərdə tutulmaması ilə izah edir. Bu şirkətdə də hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən qazınan gəlirlərlə bağlı məlumatları qismən kommersiya sirri hesab edirlər.

Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti zamanı nağd hesablaşmalardan istifadə etmədiyini bildirir.

Şirkətin nizamnaməsində və ya şirkətdaxili normativ sənədlərdə antikorrupsiya xarakterli normalar vardır və bunlar şirkətin agentlərinə və müqavilə tərəfdaşlarına münasibətdə tətbiq edilir. Şirkət işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısının alınması kimi məsələləri ölkə qanunvericiliyinə uyğun tənzimləyir. İndiyədək şirkətin hər hansı bir işçisinin korrupsiya əməlinə görə cəzalandırılması halları olmayıb.

Şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlı olub-olmamaqla bağlı suala cavab verməkdə çətinlik çəkib, lakin mətbuatdan belə informasiyanı aldıklarını bildirib.

Şirkət hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində arıbir problemlərlə üzləşdiyini etiraf edir və bunun ətraf mühitin qorunması üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı baş verdiyini göstərir. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar indiyədək korrupsiya halları ilə rastlaşmadığını iddia edir.

Şirkət həm Azərbaycan hökumətinin, həm də QHT Koalisiyasının MSŞT çərçivəsindəki fəaliyyətləri barədə məlumatlıdır və hər iki qurumun həmin fəaliyyətlərini çox yüksək - 10 balla - qiymətləndirir.

➔ Anşad Petrol

Şirkət fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyəti geniş məlumatlandırmaqda maraqlı olduğunu və ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasına dair yazılı təlimata malik olduğunu deyir. Şirkət QHT və KİV-lərin bütün sorğularına diqqətlə yanaşdığını və ildə bir dəfə fəaliyyəti ilə bağlı onları məlumatlandırdığını bildirir. Şirkətdə ictimaiyyət üçün məxfi sayılan informasiyaların siyahısı tərtib olunsada, ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyanaməyə malik deyil.

Şirkət fəaliyyəti ilə əlaqədar istehsalın (hasilatın) həcmi, işçilərin ümumi sayı, əməliyyat xərcləri və ödənilən vergilərin məbləği barədə ictimaiyyəti daimi məlumatlandırmağı zəruri hesab edir. Malik olduğu ehtiyatların həcmi, yerli işçilərin sayı, biznes tərəfdaşları, hökumət qurumları ilə münasibətlər, səhmdarları, gəlirlərinin həcmi, əsaslı xərclər, hökumətə sair ödənişlərin məbləği, vergi ödədikdən sonra qalan mənfəət və ödənilən dividendlər kimi göstəricilərini ictimaiyyətə açıqlamağı zəruri hesab etmir. Şirkətin ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə

bağlı müstəqil audit aparılır və nəticələri vaxtlı-vaxtında ictimaiyyətə açıqlanır.

Şirkət hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatları ictimaiyyətə açıqlamağa maraqlı deyil və şirkətin normativ sənədlərində bunun nəzərdə tutulmadığını göstərir. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar vəsaitlər ödəyərkən nağd hesablaşmalardan istifadə etmədiyini bildirir.

Şirkətin nizamnaməsində və ya şirkətdaxili normativ sənədlərdə antikorrupsiya xarakterli normalar olub-olmaması sualı cavablandırılmayıb. Şirkət işçilərinin korrupsiyaya qurşanmasının qarşısının alınması kimi məsələlər ölkə qanunvericiliyi ilə tənzimlənir. İndiyədək şirkətdə hər hansı bir işçinin korrupsiya əməlinə görə cəzalandırılması halı qeydə alınmayıb.

Şirkət neft sazişləri çərçivəsində hökumətə ödənilən vəsaitlərin ünvanlı istifadəsi barədə dolğun informasiya əldə etməkdə maraqlı deyil. Şirkət hökumət və ya onun qurumları ilə münasibətlərində aralarında müəyyən problemlərlə qarşılaşdığını və bunun əsasən kontraktların şərtlərinin icrası ilə əlaqədar olduğunu bildirir. Şirkət ölkəmizdəki fəaliyyəti ilə əlaqədar korrupsiya halları ilə rastlaşmadığını iddia edir.

Şirkət Azərbaycan hökumətinin neft-qaz gəlirlərinin şəffaflığının təmin edilməsi sahəsində fəaliyyəti barədə məlumatlı olduğunu bildirir və hökumətin belə fəaliyyətini 10 ballıq şkala ilə 4 balla qiymətləndirir. Şirkət bu kompaniya çərçivəsində ölkədəki QHT Koalisiyasının fəaliyyətini isə 2 balla qiymətləndirir.

Anket - sorğunun təhlilinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi

Azərbaycanın mədən sənayesində çalışan şirkətlər arasında keçirilən anket sorğusunun məlumatlarının emalı və tədqiqi aşağıdakı nəticələri üzə çıxardı:

1. Şirkətlərin hamısı MSŞT kampaniyasına qoşulsalar da onların əksəriyyəti fəaliyyətinin ictimaiyyət üçün geniş şəffaflığında hələlik maraqlı deyil. Sorğunun cavablandırılması üçün müraciət etdiyimiz 20 şirkətdən 12-nin onu cavablandırmaması bunun əyani təsdiqidir. Cavab verən şirkətlərdən biri (Qarasu ƏŞ) bunu etiraf da edir. Bundan başqa, indiyədək yalnız bir neçə şirkətin ictimaiyyəti məlumatlandırmaqla bağlı daxili normativ sənədə (akta) malik olması da bunu

göstərir. Hətta sorğunu cavablandıran şirkətlərin də yarısı texniki-iqtisadi və maliyyə fəaliyyətinin bir sıra ümumi göstəricilərinin, habelə auditin nəticələrinin ictimaiyyətə açıqlanmasını zəruri hesab etmirlər. Baxmayaraq ki, onların demək olar hamısı ölkə daxilində həyata keçirdiyi əməliyyatların şəffaflığını təmin etməklə bağlı ictimai bəyannaməyə malik olduqlarını deyirlər.

2. Şirkətlərin əksəriyyətinin QHT və KİV-in müraciətlərinə münasibəti də şəffaflıq tələblərinə cavab verməkdən uzaqdır. Hətta sorğunu cavablandıran şirkətlərin demək olar hamısı QHT və KİV-in bütün sorğularına diqqətlə yanaşdıqlarını bildirsələr də reallıqda bu heç də belə deyil. Təsadüfi deyil ki, müraciət etdiyimiz şirkətlərdən yalnız 3-ü (15 faizi) sorğunu müəyyən edilmiş (2 ay) müddətdə cavablandırıb.

3. Xarici şirkətlərin əksəriyyəti hökumətə ödənişləri ilə bağlı fərdi hesabatlarını ictimaiyyətə açıqlamaqda hələlik maraqlı deyil. Hələlik yalnız 3 şirkət (BP, Shell və Statoil) buna maraqlı olduğunu bildirir.

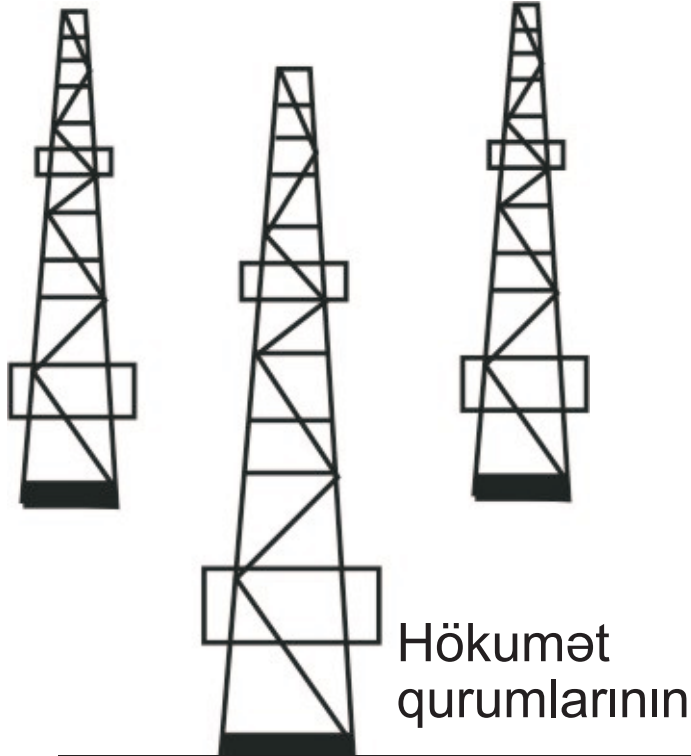
4. Şirkətlərin demək olar hamısı hasilatın pay bölgüsü sazişlərindən əldə etdikləri gəlirlərlə bağlı məlumatları qismən kommersiya sirri hesab edir.

5. ARDNŞ-dən fərqli olaraq digər şirkətlər nizamnaməsində və ya şirkətdaxili başqa normativ sənədlərində antikorrupsiya xarakterli normalara malikdir və bunlar şirkətin agentlərinə və müqavilə tərəfdaşlarına münasibətdə tətbiq edilir.

6. Şirkətlərin əksəriyyəti hökumətə ödənilən vəsaitlərin istifadəsi barədə informasiyanı almaqda maraqlı olsalar da belə məlumatları yalnız mətbuatdan əldə edə bilər.

7. Şirkətlərin əksəriyyəti hökumətin MSŞT kompaniyası çərçivəsindəki fəaliyyətindən məlumatlıdırlar. Bununla belə, cavablardan məlum olur ki, şirkətlərin heç də hamısı bu fəaliyyəti qənaətbəxş səviyyədə hesab etmir.

8. QHT Koalisiyasının MSŞT çərçivəsindəki fəaliyyətindən şirkətlər kifayət qədər məlumatlı deyillər. Hətta məlumatlı şirkətlər də bu fəaliyyəti aşağı balla qiymətləndirirlər. Maraqlıdır ki, milli neft şirkəti olan ARDNŞ də QHT Koalisiyasının fəaliyyətindən xəbərsiz olduğunu bildirir. Buna görə də QHT Koalisiyası şirkətlərlə əməkdaşlığa və fəaliyyəti barədə onları geniş məlumatlandırmağa diqqəti artırmalıdır.

Mədən Sənayesində Şəffaflıq
Təşəbbüsləri (MSŞT) kampaniyasına

münasibəti

Anket- sorğunun məzmunu və məqsədləri

Hasilat sənayesində şəffaflığın təmin olunmasında hökumətin üzərinə düşən məsuliyyət və vəzifələr kifayət qədər aydındır. O, bir tərəfdən bu sferada şəffaflığa və hesabatlılığa nail olmaq üçün normativ-hüquqi bazanın, həmçinin zəruri mexanizmlərin formalaşdırılmasına cavabdehdir. Digər tərəfdən isə dövlətin mülkiyyətində olan şirkətlərin fəaliyyətində şəffaflığın təmin olunmasına məsuliyyət daşıyır. Bu baxımdan Azərbaycan hökumətinin hələ 2003-cü ilin iyununda London şəhərində keçirilən beynəlxalq konfransda Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsünə (MSŞT) qoşulması müsbət qiymətləndirilməlidir. İlk addım isə elə həmin ilin noyabrında Nazirlər Kabinetinin sərəncamı ilə öhdəliklərin reallaşdırılması üçün hökumət komissiyasının yaradılması oldu. Sonrakı dövrdə komissiya mədən sənayesində çalışan şirkətlərin mineral ehtiyatların istismarından əldə etdiyi gəlirlərlə bağlı hesabat formalarını hazırladı. Bununla belə, ötən dövrün təcrübəsi göstərir ki, bütövlükdə hökumətin, həmçinin ayrı-ayrı dövlət qurumlarının hasilat sənayesində şəffaflığın təmin olunması istiqamətində daha aktiv və məhsuldar fəaliyyətinə ehtiyac var. Xüsusilə də bu qurumların mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərinin mahiyyətini yetərin-cə düzgün qiymətləndirməsi, onların ilk növbədə öz fəaliyyətində şəffaflıq üçün zəruri elementlərə hansı səviyyədə önəm verməsi son dərəcə vacibdir. Söylənənləri nəzərə alaraq, dövlət orqanları arasında keçirilən sorğu aşağıdakı üç əsas məqsəd üzrə suallara cavab tapmalıydı:

Birincisi, hökumət orqanları öz fəaliyyətlərində şəffaflıq üçün zəruri olan elementlərə nə dərəcədə önəm verir?

İkincisi, hökumət hasilat sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərinə hansı səviyyədə maraq göstərir?

Üçüncüsü, dövlət qurumlarının adıçəkilən təşəbbüslərin iştirakçısı olan digər tərəflərlə münasibətləri hansı səviyyədə qurulub?

Nəticələrin ümumiləşdirilməsinə və qiymətləndirilməsinə keçməzdən öncə respondentlərin tərkibini nəzərdən keçirək.

Ümumilikdə dövlət orqanları arasında keçirilən sorğuya 11 qurum cəlb olunmuşdu. Həmin strukturlar aşağıdakılardır:

- **Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi (RİTN)**
- **Vergilər Nazirliyi**
- **Sənaye və Energetika Nazirliyi (SEN)**
- **Maliyyə Nazirliyi**
- **İqtisadi İnkişaf Nazirliyi (İİN)**
- **Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN)**
- **Nəqliyyat Nazirliyi**
- **Dövlət Statistika Komitəsi (DSK)**
- **Dövlət Sosial Müdafiə Fondu (DSMF)**
- **Hesablama Palatası**
- **Dövlət Neft Fondu**

Sorğu iştirakçılarının seçimində ən başlıca prinsip onların hər hansı formada mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərilə bağlılığı olub. Bu prinsip əsas götürülməklə seçim prosesi 3 meyar əsasında həyata keçirilib. **Birinci qrup** respondentlər mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərilə əlaqədar yaradılmış hökumət komissiyasının üzvü olan dövlət qurumlarıdır. Bura Sənaye və Energetika, Maliyyə, Ekologiya və Təbii Sərvətlər, İqtisadi İnkişaf və Vergilər nazirlikləri, Dövlət Neft Fondu və Dövlət Statistika Komitəsi daxildir. **İkinci qrup** respondentlər kimi o dövlət orqanları seçilib ki, mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsləri üzrə Hökumət Komissiyası və QHT Koalisiyasının fəaliyyətində müntəzəm olaraq həmin qurumlarla informasiya mübadiləsinə ehtiyac yaranır. Bura Hesablama Palatası və Dövlət Sosial Müdafiə Fondu aiddir. Nəhayət, **üçüncü qrup** sorğu iştirakçıları üçün belə bir meyar əsas götürülüb ki, hasilat sənayesində çalışan şirkətlərin müəyyən istiqamətlər üzrə (məsələn, nəql, yük daşımaları, informasiya mübadiləsi ilə bağlı elektron şəbəkələrin yaradılması və s.) fəaliyyətləri bu qurumların səlahiyyət sferası ilə bağlı olur. Bura isə Nəqliyyat Nazirliyi və Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi daxil edilib.

Məlumat üçün bildirik ki, müraciət edilmiş hökumət qurumlarından yalnız Nəqliyyat Nazirliyi sorğunu cavablandırmayıb.

Anket- sorğunun sualları və onun cavablarının təhlili

Anket sualları sorğunun məqsədlərinə uyğun olaraq qruplaşdırılıb. **Birinci məqsəd üzrə** - dövlət qurumlarının öz fəaliyyətlərində şəffaf-
lıq üçün zəruri olan elementlərə nə dərəcədə önəm verməsini müəy-
yənləşdirmək üçün onlara 8 sual ünvanlanmışdı.

**İlk sual adıçəkilən orqanların öz fəaliyyətləri barədə ictimaiy-
yətə ətraflı məlumatlandırmaqda maraqlı olub-olmadığı ilə bağlı
idi.** Respondentlərin hamısı bu suala “bəli” cavabını verib. **Bəs döv-
lət qurumlarının ictimaiyyətlə əlaqələri hansı səviyyədə quru-
lub?** Hesablama Palatası istisna olmaqla, yerdə qalan bütün iştirak-
çılar ictimai əhəmiyyət kəsb edən bütün məlumatların cəmiyyətə çat-
dırıldığını bildirib. Həmçinin, İİN, Vergilər Nazirliyi, ETSN, SEN və
DSK vətəndaşların və QHT-lərin bütün sorğularına diqqətlə yanaşıl-
dığını qeyd edib. Respondentlərdən 5-i fəaliyyətlə bağlı bütün in-
formasiyaların özlərinin internet saytlarında yerləşdirdiklərini də bildi-
rib. Həmin qurumlar aşağıdakılardır:

- **İqtisadi İnkişaf Nazirliyi**
- **Hesablama Palatası**
- **Dövlət Sosial Müdafiə Fondu**
- **Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi**
- **Dövlət Statistika Komitəsi**

İstənilən təşkilatla bağlı məlumatların cəmiyyət üçün əlçatanlığı
həmin qurumlarda müvafiq strukturların, məsələn mətbuat yaxud ic-
timaiyyətlə əlaqələrə məsul orqanların mövcudluğundan, həmçinin
onların internet saytlarının və mətbu orqanlarının olub-olmamasın-
dan bilavasitə asılıdır. Sorğu zamanı məlum olub ki, **İİN**-də ictimaiy-
yətə əlaqələr şöbəsi, **Hesablama Palatası**, **SEN**, **Maliyyə Nazirliyi**,
DSMF və **Dövlət Neft Fondunda** mətbuat xidməti, **DSK**-da mətbuat
və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsi, **RİTN**, **Vergilər Nazirliyi** və
ETSN-də isə həm ictimaiyyətlə, həm də mətbuatla əlaqələrə məsul
olan strukturlar fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda, **SEN** istisna olmaq-
la, yerdə qalan bütün respondentlərin internet saytları var. Mətbu or-
qanı olan dövlət qurumları isə aşağıdakılardır:

- Vergilər Nazirliyi
- Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi
- Dövlət Sosial Müdafiə Fondu
- Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
- Maliyyə Nazirliyi

Sorğuya cəlb olunan dövlət qurumlarında ictimaiyyət üçün açıqlanması məqbul olmayan informasiyaların olub-olmamasını aşkarlamaq üçün qoyulmuş suala 5 təşkilat - Vergilər Nazirliyi, SEN, Maliyyə Nazirliyi, DSK və ETSN “bəli” cavabını verib. Bəs ictimaiyyətin bu cür informasiyaların siyahısını əldə etmək imkanları necədir? SEN və DSK bu sualı cavabsız buraxıb. Maliyyə Nazirliyi və ETSN müraciət edən istənilən şəxsin həmin siyahı ilə tanış ola biləcək imkanında olduğunu bildiriblər. Vergilər Nazirliyi isə təşkilatın bilavasitə fəaliyyətilə bağlı informasiyaların müraciət edən istənilən şəxsə təqdim olunması ilə yanaşı, həmin siyahının nazirliyin internet saytında yerləşdirildiyini qeyd edib.

“Dövlət orqanlarının öz fəaliyyətlərində şəffaflığı təmin etmək üçün hansısa daxili normativlər varmı?” sualına İİN cavab verməyib, Dövlət Neft Fondu və SEN belə normativlərin olmadığını qeyd edib. Yerdə qalan 7 təşkilatda adıçəkilən normativlər mövcuddur.

İkinci məqsəd üzrə - hökumətin hasilat sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərinə hansı səviyyədə maraq göstərdiyini müəyyənləşdirmək üçün sorğu anketində 4 sual müəyyənləşdirilmişdi. **İlkin olaraq respondentlərdən onların MSŞT ilə bağlı hansı səviyyədə məlumatlı olduğu soruşulub.** RİTN, Maliyyə Nazirliyi və Hesablama Palatası bu barədə müəyyən qədər, yerdə qalan 7 təşkilat isə kifayət qədər məlumatlı olduqlarını qeyd ediblər. Bəs dövlət qurumları həmin məlumatları əsasən hansı mənbələrdən alırlar? Cavablar aşağıdakı kimi olub:

- **Dövri mətbuatdan** - Maliyyə Nazirliyi, RİTN, Hesablama Palatası, ETSN, Vergilər Nazirliyi, DSK, Dövlət Neft Fondu, DSMF
- **İnternet saytlarından** - Dövlət Neft Fondu
- **Kütləvi tədbirlərdən** - SEN, Dövlət Neft Fondu, DSK

- **Hökumət komissiyasının iclaslarından - SEN, İİN**

“Təşkilatınız hər hansı formada mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsləri kampaniyasına cəlb olunubmu?” sualına 5 təşkilat - Vergilər Nazirliyi, RİTN, Maliyyə Nazirliyi, DSMF və Hesablama Palatası “xeyr” cavabını verib. **Bəs MHŞT-yə qoşulmuş dövlət qurumları bu prosesdə hansı formada iştirak edir?** Respondentlərin cavabları aşağıdakı kimi olub:

- **Mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərlə bağlı hökumət komissiyasının üzvüdür - SEN, Dövlət Neft Fondu, İİN, DSK**
- **Hökumət komissiyası üçün zəruri məlumatları təqdim edir - ETSN**

Bu kampaniyaya cəlb olunmadığını bildiren 5 qurumdan 3ü - Maliyyə Nazirliyi, Hesablama Palatası və Vergilər Nazirliyi adıçəkilən təşəbbüslərin reallaşdırılmasında özlərinin təmsilçiliyini zəruri sayır.

Üçüncü məqsəd üzrə - dövlət qurumlarının MSŞT təşəbbüslərinin iştirakçısı olan digər tərəflərlə münasibətlərinin hansı səviyyədə olduğunu aşkarlamaq üçün ümumilikdə 13 sual müəyyənləşdirilmişdi. **İlkin olaraq respondentlərdən mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsləri kampaniyası çərçivəsində ölkədə yaranan QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barədə məlumatlı olub-olmamaları soruşulub.** Dövlət orqanlarının cavabları aşağıdakı kimi olub:

- **Ətraflı məlumatı var** - Dövlət Neft Fondu, DSK, Vergilər Nazirliyi, SEN
- **Qismən məlumatlıdır** - İİN, Hesablama Palatası, ETSN, Maliyyə Nazirliyi, DSMF
- **Heç bir məlumatı yoxdur** - RİTN

Bundan əlavə, sorğu zamanı dövlət qurumlarının QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barədə hansı mənbələrdən məlumat əldə etmələri öyrənilib. Respondentlərin cavabları aşağıdakı kimi olub:

- **Koalisiyanın internet saytından** - Dövlət Neft Fondu, ETSN, Vergilər Nazirliyi, Hesablama Palatası
- **Koalisiyanın üzvü olan təşkilatların internet saytlarından** - ETSN, Hesablama Palatası
- **Koalisiyanın tədbirlərindən** - ETSN, DSK

- **Dövri mətbuatdan** - DSMF, Maliyyə Nazirliyi, ETSN, SEN, DSK, İİN, Vergilər Nazirliyi, Dövlət Neft Fondu, Hesablama Palatası
- **Başqa mənbələrdən** - 1 təşkilat

Bu məqsəd çərçivəsində sorğu iştirakçılarında ünvanlanmış növbəti sual mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsləri kampaniyası çərçivəsində ölkədə yaranan QHT koalisiyasının fəaliyyətinin hökumət qurumlarını qane edib-etməməsilə bağlı olub. Məlum olub ki, adıçəkilən Koalisiyanın fəaliyyəti yalnız Vergilər Nazirliyini və DSK-nı tam qane edir. DSMF münasibət bildirməkdən yan keçsə də, Hesablama Palatası onun işindən narazıdır. Yerdə qalan 6 qurum - Dövlət Neft Fondu, İİN, ETSN, Maliyyə Nazirliyi, SEN və RİTN Koalisiyanın fəaliyyətindən qismən razı qaldıqlarını bildiriblər.

Maraqlıdır, görəsən QHT Koalisiyasının işindən razı qalmayan dövlət orqanları bunu hansı arqumentlə əsaslandırırlar? Bununla əlaqədar olaraq sorğu anketində qoyulmuş mümkün variantlara uyğun cavablar aşağıdakı kimi olub:

- QHT Koalisiyası MSŞT təşəbbüslərinin mahiyyətini düzgün qiymətləndirmir - **Heç bir təşkilat**
- Koalisiya hökumət və şirkətlərlə MSŞT təşəbbüslərinin reallaşdırılması istiqamətində konstruktiv əməkdaşlıq qura bilmir - **Heç bir təşkilat**
- Koalisiya mədən sənayesindən əldə olunan gəlirlərin istifadəsi sahəsində şəffaflığın artırılması ilə bağlı hökumətə və şirkətlərə səmərəli ictimai nəzarət mexanizmləri təklif etməyi bacarmır - **Hesablama Palatası, SEN**
- MSŞT təşəbbüslərinin reallaşdırılmasında lazımi prinsipiallıq göstərə bilmir - **Hesablama Palatası**
- Öz variantınızı qeyd edin - **heç bir təşkilat**

Hökumət qurumlarının QHT koalisiyası ilə yanaşı mədən sənayesində çalışan şirkətlərin fəaliyyətinə də münasibəti aydınlaşdırılıb. **“Mədən sənayesində çalışan xarici şirkətlərin fəaliyyətini şəffaf hesab etmək olarmı?”** sualına yalnız bir təşkilat - DSK “bəli” cavabını verib. Yerdə qalan 9 respondent xarici şirkətlərin fəaliyyətində qismən şəffaflığın olmasını bildiriblər. Yerli şirkətlərin fəaliyyətini şəffaf

sayan dövlət qurumlarının sayı isə daha çoxdur - RİTN, DSMF, DSK və Vergilər Nazirliyi onların fəaliyyətini tam, yerdə qalan 6 qurum isə qismən şəffaf sayır. Bəs istər xarici, istərsə də yerli şirkətlərin fəaliyyətini tam şəffaf hesab etməyən hökumət orqanları öz mövqələrini necə izah edir? Xarici şirkətlərlə bağlı mümkün cavab variantları təklif olunsada, heç bir orqan öz mövqeyini əsaslandırmayıb. Həmin variantlar isə aşağıdakılar idi:

- **şirkətlər cari fəaliyyətləri ilə bağlı hökumətə müntəzəm olaraq hesabat vermir;**
- **şirkətlər törəmə müəssisələrinin fəaliyyəti barədə hökuməti məlumatlandırmır;**
- **şirkətlər dövlət büdcəsinə ödədiyi vergi və ödənişlər barədə ictimaiyyətə müntəzəm olaraq informasiyalar açıqlamır;**
- **şirkətlərin neft-qaz hasilatı ilə bağlı əməliyyat xərcləri ictimaiyyət üçün qapalıdır;**
- **şirkətlər xalis gəlirlərlə bağlı ictimaiyyəti məlumatlandırmır;**
- **Öz variantımızı qeyd edin.**

Oxşar vəziyyət yerli şirkətlərin fəaliyyətinin şəffaf hesab olunması ilə bağlı məsələyə münasibətdə də özünü göstərmiş. Yalnız SEN bildirib ki, yerli şirkətlərdə aparılan auditin nəticələri ictimaiyyətə açıqlanmır, həmçinin idarəetmə müasir tələblərə cavab vermir. Ümumilikdə isə mədən sənayesində çalışan yerli şirkətlərin fəaliyyətini şəffaf saymayan dövlət qurumlarına öz mövqələrini izah etmək məqsədilə aşağıdakı cavab variantları təklif olunmuşdu:

- **Auditin vaxtlı-vaxtında aparılması təmin olunmur;**
- **Auditin nəticələri ictimaiyyətə açıqlanmır;**
- **İdarəetmə müasir tələblərə cavab vermir;**
- **İşgötürmə rejimi şəffaf deyil;**
- **Öz variantımızı qeyd edin.**

Heç şübhəsiz mədən sənayesində çalışan şirkətlərlə dövlət qurumları arasında problemin yaranıb-yaranmaması maraqlı doğuran məsələlərdəndir. Sorğu zamanı iki təşkilat - Hesablama Palatası və ETSN belə problemlərin yaranmadığını, yerdə qalan 8 respon-

dent isə hər hansı problemlərin müşahidə olunmadığını bildiriblər. **Bəs problemlərin olduğunu qeyd edən qurumların fikrincə həmin problemlər əsasən hansı səbəbdən yaranır?** Bununla bağlı sorğu anketində aşağıdakı mümkün cavab variantları təklif olunmuşdur:

- **vergilərin vaxtında və tam həcmdə ödənilməməsi**- Hesablama Palatası
- **vergi orqanlarına vaxtılı-vaxtında hesabatların verilməməsi** - Hesablama Palatası
- **ətraf mühitin qorunmasına dair müqavilə öhdəliklərinə əməl olunmaması** - ETSN, Hesablama Palatası
- **şirkətlərin bağlanmış müqavilələrə uyğun olaraq investisiya öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi** - Hesablama Palatası;
- **işçilərin əmək hüquqlarının yetərinjə təmin olunmaması** - Hesablama Palatası
- **Öz variantınızı qeyd edin** - heç bir təşkilat

Sorğu anketinin sonunda hökumət qurumlarına 10 ballıq şkala üzrə mədən sənayesində çalışan həm şirkətlərin, həm də bu bölmədə şəffaflığın artırılmasına çalışan QHT Koalisiyasının fəaliyyətini qiymətləndirmək təklif olunmuşdu.

Beləliklə, sorğuya cəlb olunan dövlət qurumları Azərbaycanda mədən sənayesində çalışan şirkətlərin öz fəaliyyətlərində şəffaflığın təmin edilməsi istiqamətində səylərini 10 ballıq şkala ilə aşağıdakı kimi qiymətləndirib:

5 bal - Hesablama Palatası, Maliyyə Nazirliyi

6 bal - ETSN, Dövlət Neft Fondu

7 bal - SEN, DSMF, İİN

9 bal - Vergilər Nazirliyi

10 bal - DSK

Qiymətləndirməyib - RİTN

Dövlət orqanlarının şirkətlərin fəaliyyətlərini qiymətləndirmə üzrə orta bal təxminən 6,8 olub.

Nəhayət, hökumət qurumları Azərbaycanın mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsləri çərçivəsində fəaliyyət göstərən QHT-lərin şəf-

fəaliyyətinin təmin edilməsi istiqamətində səylərini 10 ballıq şkala ilə aşağıdakı kimi qiymətləndirib:

5 bal - Dövlət Neft Fondu, İİN, Maliyyə Nazirliyi, ETSN, Hesablama Palatası, SEN

7 bal - DSMF

8 bal - Vergilər Nazirliyi

10 bal - DSK

Qiymətləndirməyib - RİTN

Qeyd: hər iki qrup üzrə "1" ən mənfi; "10" ən yüksək müsbət qiymət

Anket - sorğunun təhlilinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi

Mədən sənayesində şəffaflıq kampaniyası çərçivəsində fəaliyyət göstərən QHT Koalisiyasının təşəbbüsü ilə dövlət orqanları arasında keçirilən sorğunun təhlili bir sıra maraqlı nəticələr ortaya qoydu. **Əvvəla**, məlum oldu ki, əksər dövlət qurumlarının fəaliyyətində şəffaflıq üçün zəruri olan elementlərin təmin olunmasına ciddi ehtiyac var. Belə ki, hazırkı şəraitdə dövlət orqanlarının fəaliyyətilə əlaqədar informasiyalara ictimaiyyətin əlçatanlığı üçün onların internet saytlarının və mətbu orqanlarının olması ən vacib elementlərdən sayılsa da İİN, Hesablama Palatası, DSK, Dövlət Neft Fondu kimi mühüm qurumların mətbu orqanları, SEN-nin isə nə mətbu nəşri, nə də internet saytı var.

İkincisi, sorğunun nəticələrinin təhlili göstərir ki, bir çox dövlət qurumları MSŞT ilə bağlı yetərinə məlumatlı deyil. Belə ki, 3 təşkilat - Vergilər Nazirliyi, ETSN və Maliyyə Nazirliyi MHŞT ilə bağlı hökumət komissiyasının üzvləri olduqları halda onların özlərinin bu barədə məlumatlı olmadığı üzə çıxıb. Vergilər və Maliyyə nazirliklərinin sorğuda iştirak edən nümayəndələri, təmsilçiləri olduqları qurumların ümumiyyətlə hər hansı formada bu kampaniyaya cəlb olunmadığını, ETSN nümayəndəsi isə bu qurumun ancaq tərəfdaşlar üçün zəruri informasiyalar təqdim etdiyini bildirib.

Üçüncüsü, məlum olub ki, fəaliyyətləri MSŞT barədə təfəssilatlı informasiyalara malik olmağı tələb edən iki qurumda - Maliyyə Nazirliyində və Hesablama Palatasında bu istiqamətdə yetərinə məlumat

yoxdur. Bundan əlavə, MSŞT ilə bağlı hökumət komissiyasının üzvü olan Maliyyə Nazirliyi və ETSN-də kampaniya çərçivəsində yaranan QHT Koalisiyası barədə hərtərəfli məlumatın olmadığı üzə çıxıb.

Dördüncüsü, MSŞT ilə əlaqədar kifayət qədər geniş internet məlumatlarının olmasına baxmayaraq, səlahiyyətli dövlət qurumlarının həmin mənbələrdən məlumat almağa səy göstərmədiyi üzə çıxıb. Belə ki, sorğuda iştirak edən qurumlardan yalnız 3-ü - ETSN, Hesablama Palatası və Vergilər Nazirliyi şəffaflıq təşəbbüsləri, həmçinin bu istiqamətdə QHT Koalisiyasının fəaliyyəti barədə İnternet saytlarından məlumat aldıklarını qeyd ediblər.

Beşincisi, hökumət qurumlarının MSŞT ilə bağlı digər tərəfdaşların - şirkət və QHT Koalisiyasının fəaliyyətinə yanaşması obyektivlik və peşəkarlıq baxımından qaneedici səviyyədə deyil. Belə ki, sorğu iştirakçısı olan dövlət qurumlarının əksəriyyəti mədən sənayesində çalışan istər xarici, istərsə də yerli şirkətlərin fəaliyyətini şəffaf saymadığı halda, onlar öz mövqelərini hər hansı formada arqumentləşdirməyə çalışmayıblar. Cəmi iki təşkilat - Dövlət Statistika Komitəsi və ETSN xarici şirkətlərdə şəffaflığa mane olan problemləri öləri dəyərləndirib, yerli şirkətlərə münasibətdə isə ümumiyyətlə hər hansı təşkilat tərəfindən mövqe bildirilməyib. Halbuki əgər şəffaflığın təmin olunması ilə bağlı problemlər varsa, deməli adekvat olaraq həmin problemlərin rəsmi dəyərləndirilməsi də olmalı idi. Bu yanaşma dövlət qurumları ilə şirkətlər arasında problemin yaranıb-yaranmaması məsələsinin aydınlaşdırılmasında da özünü göstərib. Belə ki, sorğu iştirakçıları bir tərəfdən şəffaflığın yetərinə təmin olunmasını əksər respondentlərin ortaq mövqeyi hesab edir, onlar həmçinin bu vəziyyətin dövlət orqanları ilə şirkətlər arasında hansısa problemlə də müşayiət olunmadığını bildirirlər. Yalnız iki təşkilat - ETSN və Hesablama Palatası onlar arasında yaranan aşağıdakı problemlərə diqqət çəkiblər:

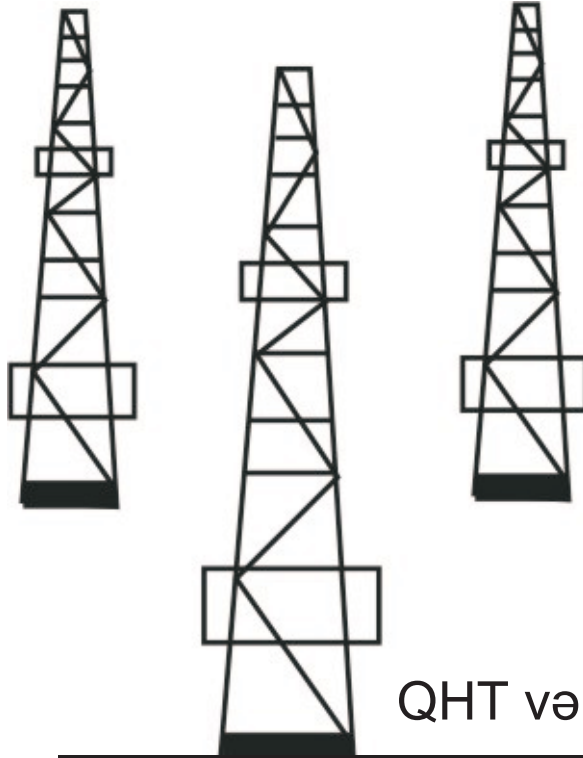
- **Ətraf mühitə dair müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi**
- **İşçilərin əmək hüquqlarının yetərinə qorunmaması**
- **Vergilərin vaxtında və tam həcmdə ödənilməməsi**
- **İnvestisiya öhdəliklərinin tam yerinə yetirilməməsi**

Oxşar münasibət QHT Koalisiyasının fəaliyyətinə münasibətdə də üzə çıxıb. Cəmi iki dövlət qurumu - Vergilər Nazirliyi və DSK mədən

sənayesində şəffaflıq təşəbbüsləri kompaniyası çərçivəsində ölkədə yaranan QHT Koalisiyasının fəaliyyətindən tam razı qaldıqlarını qeyd edib. Ümumilikdə, sorğu iştirakçıları QHT Koalisiyasının fəaliyyətini 10 ballıq şkala üzrə orta hesabla 5,5 balla qiymətləndirib. Koalisiyanın fəaliyyətindən tam razı qalmayan təşkilatlardan yalnız ikisi - Hesablama Palatası və Sənaye və Energetika Nazirliyi öz mövqelərini aşağıdakı kimi izah ediblər:

- **Koalisiya mədən sənayesindən əldə olunan gəlirlərin istifadəsi sahəsində şəffaflığın artırılması ilə bağlı hökumətə və şirkətlərə səmərəli ictimai nəzarət mexanizmləri təklif etməyi bacarmır**
- **EİTİ təşəbbüsünün reallaşdırılmasında lazımi prinsiplilik göstərə bilmir**

Beləliklə, sorğunun nəticələri dövlət qurumları ilə MSŞT-nin digər tərəfləri arasında gələcək münasibətlərin inkişafı baxımından maraqlı məqamlar ortaya çıxardı.

QHT və KİV-lərin

Mədən Sənayesində Şəffaflıq
Təşəbbüsləri (MSŞT) kampaniyasına

münasibəti

Anket-sorğunun məzmunu və məqsədləri

Hazırda vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı yerli QHT və KİV-lərin fəaliyyətindən, onların fəaliyyətinin nəticəsi isə hesabatlılıq və şəffaflığın təminatından asılıdır. QHT və KİV-lərin fəaliyyətinin xeyli dərəcədə qapalı dairədə, əsasən də öz “oxu” ətrafında təşkili və ən yaxşı halda bir-birinə dəstək müstəvisindən kənara çıxmaması, dövlət orqanları və neft sənayesinin aparıcı şirkətləri ilə təmasların epizodik xarakter alması onların klassik mahiyyətinin təhrif olunmasına gətirib çıxarıb. Bunun bir səbəbi də dövlət orqanlarının, şirkətlərin QHT və KİV-lərə birgə əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyətə meyl göstərməsi hesab oluna bilər. Bu isə səmərəli idarəetmənin bir çox prinsiplərinin dövlət orqanlarının, şirkətlərin və eləcə də QHT və KİV-lərin fəaliyyətinə tətbiqini çətinləşdirir. Mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsü çərçivəsində tərəflərin (dövlət orqanları, neft şirkətləri və QHT-KİV-lər) əməkdaşlığını inkişaf etdirmək məqsədilə keçirilmiş sorğunun nəticələrini mövcud vəziyyətin real qiymətləndirilməsi və əldə edilmiş nəticələrdən çıxan dərslərin nəzərə alınması nöqtəyi-nəzərdən yüksək dəyərləndirmək olar.

Bu məqsədlə aparılan sorğuya 46 təşkilat cəlb olunub ki, onlardan da **27-i QHT** və **19-u KİV**-i təmsil edir. QHT-lərin 18-i “Mədən sənayesində şəffaflığın artırılması” Koalisiyasında təmsil olunduğuna, digər 9-u mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsünə marağı və məlumatı olduğuna görə sorğuya cəlb edilib.

Sorğuda iştirak edən 19 KİV mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüsünə marağı və məlumatı olduğunu nümayiş etdirib.

Sorğu iki mərhələli sistemdə aparılıb. Birinci mərhələdə QHT-lərin virtual resurs mərkəzinin internet saytında (www.ngo-az.org) yerləşdirilmiş təşkilatların siyahısı üzrə şifahi qaydada (telefon vasitəsilə) seçim aparılıb.

Seçim aşağıdakı meyarlar əsasında həyata keçirilib:

- **sorğuya cəlb olunan QHT-lərin mədən sənayesində şəffaflıq təşəbbüslərinin inkişafına marağının olması;**
- **təşkilatların bu sahədə fəaliyyət təcrübəsi .**

Bu meyarlar əsasında müəyyənləşdirilmiş təşkilatlara ikinci mərhələdə sorğu anketləri paylanıb.

Sorğuda iştirak edən bütün respondentlərə (həm QHT və həm də KİV-ə) 11 sual ünvanlanıb. **Bu suallar aşağıdakı bloklar üzrə qruplaşdırılıb:**

1. Respondentlərin neft gəlirləri ilə bağlı informasiyalara əlçatanlığının, bu istiqamətdə ictimaiyyəti məlumatlandırma fəaliyyətinin və mövcud ictimai nəzarət imkanlarına münasibətinin müəyyənləşdirilməsi;

2. Respondentlərin mədən sənayesində məşğul şirkətlərdə şəffaflığın səviyyəsinə münasibətinin öyrənilməsi və şəffaflığın inkişafına əngəl törədən problemlərə münasibətdə mövqelərinin dəqiqləşdirilməsi;

3. Respondentlərin mədən sənayesinə məsul dövlət qurumlarında şəffaflığın səviyyəsinə münasibətinin öyrənilməsi və şəffaflığın inkişafına əngəl törədən problemlərə münasibətdə mövqelərinin dəqiqləşdirilməsi;

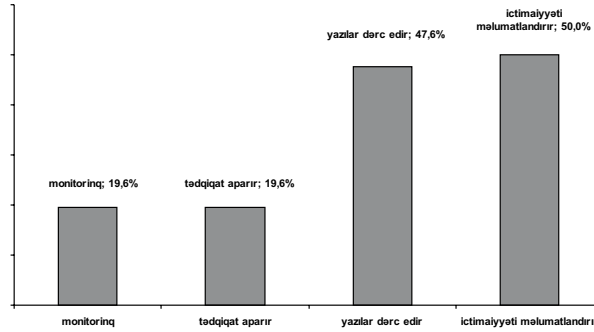
4. Respondentlərin QHT-lərin "Mədən sənayesində şəffaflığın artırılması" Koalisiyasının fəaliyyətində şəffaflığın səviyyəsinə münasibətinin öyrənilməsi və şəffaflığın inkişafına əngəl törədən problemlərə münasibətdə mövqelərinin dəqiqləşdirilməsi;

5. Respondentlərin mədən sənayesində şəffaflığın artırılması istiqamətində vacib hesab edilən addımlara münasibətinin qiymətləndirilməsi.

Anket- sorğunun sualları və onun cavablarının təhlili

Anket sorğusunda ilkin olaraq respondentlərin MSŞT-nin reallaşdırılmasında məsul olduğu vəzifə dəqiqləşdirilib.

Məlum olub ki, onların 18-i, 39,1 faizi bu təşəbbüs üzrə QHT Koalisiyasında təmsil olunur, həmçinin 9-u, 19,6 faizi bu istiqamətdə monitoring, digər 9-u, 19,6 faizi tədqiqat aparır, 22-i, 47,9 faizi yazılar dərc edir, 23-ü, 50 faizi isə ictimaiyyəti məlumatlandırır.

Sonrakı suallar isə aşağıdakı kimi olub.

Sizin təşkilatınız mədən sənayesində, ilk növbədə neft-qaz sektorunda əldə edilən gəlirlərin həcmi ilə bağlı məlumatları hansı vasitələrlə əldə edir sualına cavab olaraq bildirilmişdir:

- **9 təşkilat** sorğular göndərüb cavab alır;
- **24 təşkilat** aidiyyəti orqanların hesabatlarından istifadə edir;
- **21 təşkilat** aidiyyəti orqanların internet saytlarından əldə edir;
- **25 təşkilat** aidiyyəti orqanların statistik bülletenlərindən və informativ nəşrlərindən istifadə edir;
- **18 təşkilat** şəxsi müstəvidə qeyri-rəsmi əlaqələr hesabına əldə edir.

Bir qrup respondentlər bu suala cavab olaraq qeyd etmişlər ki, onlar informasiyanı digər QHT-lərin məlumatlarından, KİV-lərdən, konkret olaraq neft-qaz sektoru ilə bağlı dövrü mətbuatdan əldə edirlər. İki təşkilat qeyd edib ki, bu sahədə şəffaflıq yoxdur və onlar məlumatları tam əldə edə bilmirlər.

Sizin təşkilat mədən sənayesində, ilk növbədə neft-qaz sektorunda əldə edilən gəlirlərin həcmi ilə bağlı məlumatları ictimaiyyətə necə çatdırır:

- **4 təşkilat** dövrü olaraq hesabatlar təqdim olunur;
- **11 təşkilat** dəyirmi masalar, mətbuat konfransları keçirir;
- **6 təşkilat** ictimai dinləmələr keçirir;

- **11 təşkilat** zəruri informasiyaları internet saytlarında yerləşdirilir;
- **8 təşkilat** bülletenlər, jurnallar, kitablar nəşr edir;
- **26 təşkilat** məqalə və müsahibələr dərc edir.

Təşkilatlardan 3-ü bu suala mümkün cavablara əlavə olaraq qeyd edib ki, onlar ictimaiyyəti elmi işlərlə, kollektiv görüşlər və şəxsi təmaslarla məlumatlandırırlar.

Neft gəlirlərinin istifadəsinə mövcud ictimai nəzarət imkanları sizi qane edirmi?

- **1 təşkilat** - bəli
- **44 təşkilat** - xeyr

Bir təşkilat isə bu sualı cavablandırmayıb.

Bundan sonra ictimai nəzarət imkanlarının hazırkı səviyyəsindən qane olmayanların bu istiqamətdə daha vacib hesab etdiyi addımlara münasibəti belə olub:

- **26 təşkilat** - neft pullarının istifadəsinə nəzarətdə parlamentin rolu artırılmalıdır;
- **24 təşkilat** - neft gəlirləri hesabına reallaşdırılan sosial, iqtisadi və ekoloji layihələrin monitorinqi aparılmalı və əldə olunan nəticələr ictimaiyyətə təqdim olunmalıdır;
- **21 təşkilat** - mədən sənayesində çalışan şirkətlərdə aparılan auditin nəticələrinin ictimaiyyət üçün əlçatanlığı təmin olunmalıdır;
- **24 təşkilat** - QHT-lərin nümayəndələri DNF-in Müşahidə Şurasında təmsil olunmalıdır;
- **25 təşkilat** - “Mədən sənayesində şəffaflığın artırılması” QHT Koalisiyası fəaliyyətini gücləndirməlidir.

Yuxarıdakı mümkün cavablara əlavə qeyd olunanlara gəlincə, 4 təşkilatın mövqeyi aşağıdakı məzmununda olub:

- **1 təşkilat** - informasiya sadə dildə ictimaiyyət nümayəndələrinə çatdırılmalıdır;

- **1 təşkilat** - Koalisiya hökumət üçün bir pərdə rolunu oynayır və heç bir səlahiyyətə malik deyil;
- **1 təşkilat** - Neft fondunun Müşahidə Şurasında QHT-lərin təmsilçiliyi təmin olunmalıdır;
- **1 təşkilat** - Neft Fondunun taktiki və strateji gəlir və xərclərinin proqnozu ictimaiyyət üçün hazırlanmalıdır.

“Mədən sənayesində, ilk növbədə neft-qaz sənayesində çalışan şirkətlərin fəaliyyətini şəffaf hesab etmək olarmı” sualına 1 nəfər təsdiq, 41 nəfər inkar və 3 nəfər isə qismən təsdiq cavabı verib.

Inkar cavabını verənlərin arqumentləri belə olub:

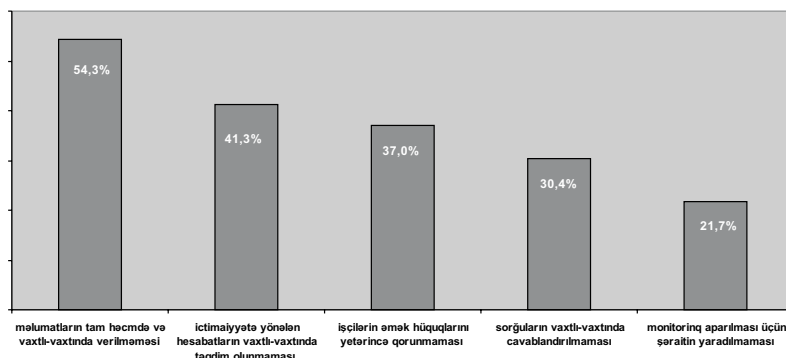
- **26 təşkilat** - şirkətlər cari fəaliyyətləri ilə bağlı ictimaiyyətə müntəzəm olaraq hesabat vermir;
- **19 təşkilat** - şirkətlər dövlət büdcəsinə ödədiyi vergi və ödənişlər barədə ictimaiyyətə müntəzəm olaraq informasiyalar açıqlamır;
- **5 təşkilat** - şirkətlər əməliyyat xərcləri ilə bağlı ictimaiyyəti məlumatlandırmır.

4 təşkilat tərəfindən qeyd olunanlara əlavə olaraq aşağıdakı cavablar bildirilib:

- **1 təşkilat** - şirkətlərdə korrupsiya elementi müşahidə olunur;
- **1 təşkilat** - sorğulara tam vaxtında cavab verilmir;
- **1 təşkilat** - xərclər şişirdilir və xərclər bir qrup şəxslərin cibinə gedir;
- **1 təşkilat** - məlumatlar ictimaiyyəti inandırır.

Sizin QHT və ya KİV mədən sənayesində fəaliyyət göstərən şirkətlərlə hansı problemlərlə üzləşib sualına cavablar aşağıdakı qaydada olub:

- **25 təşkilat** - məlumatların vaxtında və tam həcmdə verilməməsi;
- **20 təşkilat** - ictimaiyyətə vaxtılı-vaxtında hesabatların verilməməsi;
- **10 təşkilat** - layihələr üzrə monitorinq aparılması üçün şəraitin yaradılmaması;

- **14 təşkilat** - sorğuların vaxtında və tam həcmdə cavablandırılmaması;
- **17 təşkilat** - işçilərin əmək hüquqlarının yetərinə qorunmaması.

Rəyi öyrənilənlərdən biri əlavə olaraq şirkətlərlə davamlı monitorinqlərin aparılması sahəsində problemin olduğunu qeyd edib.

“Mədən sənayesinə, ilk növbədə neft-qaz sənayesinə məsul olan dövlət orqanlarının fəaliyyətini şəffaf hesab etmək olarmı” sualına 1 nəfər təsdiq, 41 nəfər inkar, 1 nəfər isə qismən təsdiq cavabı verib.

Inkar cavabını verənlərin arqumentləri belə olub:

- **25 təşkilat** hökumət dövlət maliyyə nəzarətinin nəticələri ilə bağlı ictimaiyyətə müntəzəm olaraq hesabat vermir;
- **23 təşkilat** dövlət fondlarının sərəncamında olan neft-qaz gəlirlərinə dair məlumatlar və onların necə idarə olunması ictimaiyyət üçün qapalıdır;
- **22 təşkilat** hökumət dövlət büdcəsi və neft fondu hesabına maliyyələşən layihələr üzərində monitorinq aparmaq imkanlarını məhdudlaşdırır;
- **19 təşkilat** hökumət mədən sənayesində şəffaflığın artırılması üçün QHT və KİV-lərlə əməkdaşlığa maraq göstərmir.

“Sizin QHT və ya KİV mədəni sənayesinə, ilk növbədə neft-qaz sənayesinə məsul olan dövlət orqanları ilə hansı problemlərlə üzləşib” sualına cavab olaraq bildirilib:

- **17 təşkilat** - məlumatların vaxtında və tam həcmdə alınması imkanlarının təmin olunmaması;
- **12 təşkilat** - layihələr üzrə monitoring aparılması üçün şəraitin yaradılmaması;
- **13 təşkilat** - sorğuların vaxtında və tam həcmdə cavablandırılmaması;
- **18 təşkilat** - hesabatlılıq, cavabdehlik və etibarlılığın az olması.

Rəyi öyrənilənlərdən 3-ü bu suala cavab olaraq bildirib ki, heç bir problemlə üzləşməyib.

“Mədəni sənayesində şəffaflığın artırılması” QHT Koalisiyasının fəaliyyəti sizi qane edirmi sualına 22 təşkilat təsdiq və bir o qədər də təşkilat inkar cavabı verib.

Onlar fikirlərini belə izah ediblər.

- **20 təşkilat** - QHT Koalisiyası bu təşəbbüslərin mahiyyətini düzgün qiymətləndirmir;
- **18 təşkilat** - Koalisiya hökumət və şirkətlərlə MSŞT təşəbbüslərinin reallaşdırılması istiqamətində konstruktiv əməkdaşlıq qura bilmir;
- **20 təşkilat** - Koalisiya mədəni sənayesindən gəlirlərin əldə olunması və onların istifadəsi sahəsində şəffaflığın artırılması ilə bağlı hökumətə və şirkətlərə səmərəli ictimai nəzarət mexanizmləri təklif etməyi bacarmır;
- **17 təşkilat** Koalisiya öz fəaliyyətində şəffaflığı təmin etmir.

Bir respondent öz inkar fikrini Koalisiyanın bütün iqtisadi yönlü QHT-ləri əhatə etməməsi ilə əsaslandırır.

“Sizin QHT və ya KİV “Mədəni sənayesində şəffaflığın artırılması” QHT Koalisiyası ilə hər hansı problemlərlə üzləşibmi” sualına mümkün cavabları belə olub:

- **8 təşkilat** - məlumatların vaxtında və tam həcmdə alınması imkanlarının təmin olunmaması;
- **4 təşkilat** - həyata keçirdiyi qrant layihələrinə dair məlumat almaq üçün şəraitin yaradılmaması;

- **19 təşkilat** - fəaliyyət dairələrinin geniş olmaması;
- **6 təşkilat** - Koalisiyanın idarə olunmasında hesabatlılıq, cavabdehlik və etibarlılığın az olması.

Respondentlərdən 4-ü Koalisiya ilə hər-hansı problemlərlə üzləşmədiyini qeyd edib. 1 təşkilat yuxarıdakılara əlavə olaraq fəaliyyətin gücləndirilməsinə ehtiyac olduğunu, 1 təşkilat mədən sənayesində çalışan insanların sosial-əmək hüquqlarının qorunmasına və ekologiyaya daha çox diqqət yetirilməsinin vacibliyini bildirib.

“Siz hazırkı şəraitdə mədən sənayesində gəlirlərin şəffaflığını daha da artırmaq üçün aşağıdakı hansı addımları daha vacib sayırsınız” sualına cavablar belə olub:

- **26 təşkilat** daxilolmalar üzrə azı rübdə bir dəfə parlamentə hesabat verilməlidir;
- **28 təşkilat** ildə bir dəfədən gec olmayaraq hər bir mədən sənayesi şirkətinin dövlət büdcəsinə və DSMF-yə vergi və ödənişlərinə dair məlumatlar rəsmi nəşrlərdə dərc olunmalıdır;
- **19 təşkilat** mədən sənayesində gəlirlərə dair informasiyalar hər bir tədiyə və ödəniş növü üzrə ayrıca əks etdirilməlidir;
- **19 təşkilat** hasilatın pay bölgüsünə dair hər bir saziş üzrə vergi rejimi ətraflı şəkildə ictimaiyyətə açıqlanmalıdır;
- **31 təşkilat** mədən sənayesində çalışan şirkətlərin gəlir və xərclərini, həmçinin borc öhdəliklərini özündə əks etdirən hesabatlar ayrıca təqdim olunmalıdır.

Əlavə olaraq, rəyi öyrənilənlərdən biri qeyd edib ki, sivil ölkələrdə hər bir şirkət hər rüb istehsal və maliyyə hesabatlarını özünün rəsmi saytında yerləşdirir. Bu informasiya audit şirkəti və ya vergi orqanları tərəfindən də təsdiq edilir. Əgər belə olarsa, onda şəffaflıqla bağlı əlavə “oyunlara” ehtiyac qalmaz.

Anket - sorğunun təhlilinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi

➤ Birinci blok üzrə

- Sorğuda iştirak edən təşkilatların yarıya qədəri axtardığı məlumatları aidiyyəti orqanların statistik bülletenlərindən, hesabatlarından və nəşrlərindən, eləcə də internet saytlarından tapır. Maraqlıdır ki, onların 39,1 faizi hələ də bu problemin şəxsi əlaqələr vasitəsilə həllinə üstünlük verir. Sorğu iştirakçılarında 2-nin problemin həllində çətinliklə üzləşməsi, yalnız 9-nun göndərdiyi sorğulara cavab alması, 18-nin isə bu məqsədə nail olmaq üçün şəxsi əlaqələrinə üstünlük verməsi lazımı informasiyalara əl çatanlıq sahəsində problemlərin qalması və onun həllində müasir informasiya texnologiyalarından istifadə imkanlarının aşağı səviyədə olmasının göstəricisidir.

- İnformasiyanın ictimaiyyətə ötürülməsinə gəlicə, sorğu iştirakçılarında yalnız 4-ü və ya 8,7 faizi onu dövrü olaraq hesabatlar təqdim etməklə həyata keçirir, onlardan 11-i isə ictimaiyyət üçün zəruri olan informasiyaları internet saytlarında yerləşdirir. Deməli, bu halda təşkilatların 2/3-yə qədəri ictimaiyyəti daimi və davamlı olaraq məlumatlandırmır, onlar daha çox məqalə və müsahibələr, bülletenlər, jurnallar, kitablar dərcinə, mətbuat konfransları, dəyirmi masalar, ictimai dinləmələrin keçirilməsinə üstünlük verirlər.

- Sorğu göstərdi ki, iştirakçıların mütləq əksəriyyətini (iştirak edənlərin 97,8 faizi) neft gəlirlərinin istifadəsinə mövcud ictimai nəzarət imkanları qane etmir.

Neft gəlirlərinin istifadəsinə mövcud ictimai nəzarət imkanlarından qane olmayanların əksəriyyəti bu funksiyanın reallaşdırılmasında parlamentin rolunun artırılmasını və "Mədən sənayesində şəffaflığın artırılması" QHT Koalisiyasının fəaliyyətinin gücləndirilməsini vacib hesab edir. Sorğu iştirakçılarının 24-ü və ya 52,2 faizi hesab edir ki, ictimai nəzarət imkanlarını artırmaq üçün QHT-lərin nümayəndəsi DNF-nin Müşahidə Şurasında təmsil olunmalıdır. Sorğu iştirakçılarından bir nəfəri əlavə olaraq qeyd edib ki, neft gəlirlərinin istifadəsinə ictimai nəzarət sahəsində Ko-

alisiya hökumət üçün pərdə rolunu oynayır və heç bir səlahiyyətə malik deyil.

➔ İkinci blok üzrə

- Mədən sənayesində, ilk növbədə neft-qaz sənayesində çalışan şirkətlərin fəaliyyətində şəffaflığın təmin olunmasına münasibətdə sorğuda iştirak edən QHT və KİV-lərin mövqeyi belədir: böyük əksəriyyət (89,1 faizi) şirkətlərin fəaliyyətinin qeyri-şəffaf; yalnız 1 təşkilat şirkətlərin fəaliyyətinin şəffaf, 2 təşkilat isə qismən şəffaf olduğu qənaətinədir.

Respondentlər şirkətlərin fəaliyyətindəki qeyri-şəffaflığın başlıca səbəbini onların cari fəaliyyətləri ilə bağlı ictimaiyyətə müntəzəm olaraq hesabatlar verilməməsi və əməliyyat xərcləri ilə əlaqədar ictimaiyyəti məlumatlandırmaması ilə izah edirlər. Onların 41,3 faizi şirkətləri konkret olaraq dövlət büdcəsinə ödəmələri (vergi və digər ödənişlər) barəsində ictimaiyyətə məlumatlar verməməkdə suçlayıblar. Əlavə qeydlər aparan 4 respondent fikirlərini (1) şirkətlərdə korrupsiya elementi müşahidə olunması, (2) sorğulara tam vaxtında cavab verilməməsi, (3) xərclərin şişirdilməsi yolu ilə mənimsemələrin bir qrup şəxslərin cibinə getməsi, (4) verdiyi məlumatların inandırıcı olmaması ilə əsaslandırılıblar.

- Sorğuda iştirak edən QHT və KİV-lərlə mədən sənayesində fəaliyyət göstərən şirkətlər arasında yaranan problemlər siyahısına şirkətlər tərəfindən məlumatların tam həcmdə və vaxtlı-vaxtında verilməməsi (54,3 %), ictimaiyyətə yönələn hesabatların vaxtlı-vaxtında təqdim olunmaması (41,3 %), işçilərin əmək hüquqlarının yetərinə qorunmaması (37 %), sorğuların vaxtlı-vaxtında cavablandırılmaması (30,4%) və layihələr üzrə monitorinq aparılması üçün şəraitin yaradılmaması (21,7%) daxildir. Ardıcılıqdan da görüldüyü kimi QHT və KİV-ləri şirkətlərin şəffaflığın ictimai məlumatlandırma, hesabatlılıq kimi vacib elementlərinə münasibəti əsasən qane etmir.

➔ Üçüncü blok üzrə

- Mədən sənayesinə, ilk növbədə neft-qaz sənayesinə məsul olan dövlət orqanlarının fəaliyyətinin şəffaflığına gəlincə, respondentlərdən ancaq 1-i bu qənaətdədir ki, onların fəaliyyəti tam şəffafdır. Sor-

ğuda iştirak edənlərdən 41-nin və ya 95,5 faizinin rəyində isə neft-qaz sənayesinə məsul olan dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın olmaması bildirilib. Onlar bu qənaətə ona görə gəliblər ki, hələ də hökumət dövlət maliyyə nəzarətinin nəticələri ilə bağlı ictimaiyyətə müntəzəm olaraq hesabat vermir, dövlət fondlarının sərəncamında olan neft-qaz gəlirlərinə dair məlumatlar və onların necə idarə olunması ictimaiyyət üçün qapalıdır. Respondentlərin 47,8 faizi hesab edir ki, hökumət büdcədən və neft fondundan maliyyələşən layihələr üzərində monitoring aparılması imkanlarını məhdudlaşdırır. Hökuməti mədən sənayesində şəffaflığın artırılması üçün QHT və KİV-lərlə əməkdaşlığa maraqlı göstərməməkdə qınayan respondentlərin ümumi yekunda xüsusi çəkisi 41,3 faiz təşkil edib.

- QHT və KİV-lərlə dövlət orqanları arasında problemi yaradan əsas amil hesabatlılıq, cavabdehlik və etibarlılığın az olması və məlumatların vaxtılı-vaxtında və tam həcmdə alınması imkanlarının təmin olunmamasıdır. Respondentlər arasından 3 təşkilat hökumətlə heç bir probleminin olmaması qənaətindədir.

➔ Dördüncü blok üzrə

- "Mədən sənayesində şəffaflığın artırılması" QHT Koalisiyasının fəaliyyətinə münasibətdə də fikirlər bölünüb. Belə ki, sorğuda iştirak edən respondentlərin 22-si və ya 50 faizi QHT Koalisiyasının fəaliyyətindən narazıdır. Onların əksəriyyətinin qənaətinə görə QHT Koalisiyası bu təşəbbüsün mahiyyətini düzgün qiymətləndirmir, eləcə də şəffaflığın artırılması ilə bağlı hökumətə və şirkətlərə səmərəli ictimai nəzarət mexanizmləri təklif etməyi bacarmır. Respondentlərin 37 faizi hesab edir ki, Koalisiya öz fəaliyyətində şəffaflığı təmin etmir.

- QHT Koalisiyası ilə digər QHT və KİV-lər arasında yaranan problemlərin xarakterinə gəlincə, onlar daha çox fəaliyyət dairəsinin geniş olmaması ilə bağlıdır. Digər problemlər arasında məlumatların tam həcmdə və vaxtında alınması imkanlarının məhdudluğu, hesabatlılıq, cavabdehlik və etibarlılığın az olması və qrant layihələrinə dair informasiyaların əldə olunmasına şəraitin yaradılmaması xüsusilə seçilir. Respondentlərdən 4-ü Koalisiya ilə hər-hansı problemlərlə üzləşmədiyini qeyd edib.

➔ Beşinci blok üzrə

- Əksər sorğu iştirakçıları hazırki şəraitdə mədən sənayesindən əldə edilən gəlirlərin şəffaflığının artırılmasının ən vacib şərti olaraq şirkətlərin gəlir və xərclərini, həmçinin borc öhdəliklərini özündə əks etdirən hesabatlarının ayrıca təqdim olunmasını zəruri hesab ediblər. Bu qənaətə iştirakçıların 67,4 faizi gəlib. İştirakçıların vacib hesab etdiyi addımlardan biri də ildə bir dəfədən gec olmayaraq hər bir mədən sənayesi şirkətinin dövlət büdcəsinə və DSMF-yə vergi və ödənişlərinə dair məlumatların rəsmi nəşrlərdə dərc olunmasıdır. Neft sektorundan daxilolmalar barəsində ən azı rübdə bir dəfə parlamentdə hesabat verilməsi fikrinə şərik çıxan respondentlərin ümumi yekunda payı isə 56,5 faiz təşkil edib.

Sorğunun nəticələrinin ümumiləşdirilməsi zamanı belə nəticəyə gəlmək olar ki:

- **Əksər QHT və KİV-lərin informasiyalara əl çatanlığının təminatında müasir texnologiyaların imkanlarından istifadə səviyyəsi aşağıdır;**
- **Onların belə təminatının ödənilməsində qeyri-rəsmi əlaqələr hələ də aparıcı vasitələrdən hesab olunur;**
- **Əldə edilmiş informasiyaların ictimaiyyətə çatdırılması baxımından onların fəaliyyətində hesabatlılıq arzuolunan səviyyədə deyil;**
- **Mədən sənayesi üzrə daxilolmalara ictimai nəzarət imkanları qanəedici səviyyədə deyil;**
- **QHT və KİV-lərin böyük əksəriyyəti mədən sənayesində çalışan şirkətlərin və bu sahəyə məsul olan dövlət orqanlarının fəaliyyətini şəffaf hesab etmir;**
- **Əksər QHT və KİV-lər hesab edir ki, dövlət orqanları, şirkətlərlə onlar arasında problemin yaranmasının səbəbləri qarşı tərəfin fəaliyyətində hesabatlılıq, cavabdehlik və etibarlılığın az olması və məlumatların vaxtılı-vaxtında və tam həcmdə alınması imkanlarının təmin olunmamasıdır;**
- **Respondentlərin yarısı QHT Koalisiyasının fəaliyyətindən razıdır.**